فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

مرور نظام‌مند و کیفی فرایندهای تأثیر سرمایه‌گذاری بر زیرساخت‌ها در توسعهٔ گردشگری

زهرا ساکی[۱]، علیرضا دربان آستانه[۲]

DOI:10.22034/jtd.2024.466914.2945

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۱۹
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۰۴

چکیده

امروزه سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری اقدامی مهم در جهت توسعهٔ مقاصد گردشگری شناخته شده است. کشورها با ایجاد فضای مناسب برای سرمایه‌گذاری می‌توانند موجب افزایش درآمد، اشتغال‌زایی، رشد اقتصادی و جذابیت مقاصد شوند. ازاین‌رو، هدف از این پژوهش طراحی چارچوب و الگویی جامع از ارزیابی کیفی مطالعات مربوط به تأثیرات سرمایه‌گذاری بر زیرساخت‌ها در توسعهٔ گردشگری با رویکرد مرور نظام‌مند است. پژوهش از نظر هدف توصیفی تحلیلی است و ادبیات مرتبط با تأثیرات سرمایه‌گذاری زیرساخت‌ها در گردشگری، با رویکرد مرور نظام‌مند، در بازهٔ زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۴، با استفاده از هفت کلیدواژه از پانزده پایگاه اطلاعاتی جمع‌آوری شده است. پس از سه مرحله غربالگری، حدود دو هزار مقالهٔ مرتبط با موضوع به دست آمد و ۵۴ مقالهٔ علمی و پژوهشی انتخاب و کاوش شد. پس از ارزیابی کیفی این مقالات، الگویی با شش عامل اقتصادی، اجتماعی، محیط‌زیستی، کالبدی، رفتاری و روان‌شناختی و فرهنگی، و همچنین ۳۲ بعد برای ارزیابی تأثیرات سرمایه‌گذاری زیر ساخت‌ها در توسعهٔ گردشگری پیشنهاد شده است. سرانجام، به‌منظور به‌کارگیری نتیجهٔ پژوهش، مدل مفهومی یکپارچه‌ای ارائه شده است، که مزایا و تأثیرات سرمایه‌گذاری بر زیرساخت‌ها را در حوزهٔ گردشگری برای دست‌اندرکاران و سرمایه‌گذاران روشن کند تا در جهت سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در صنعت گردشگری اقداماتی صورت گیرد.

واژه‌های کلیدی:
تأثیر، سرمایه‌گذاری، زیرساخت، توسعهٔ گردشگری، مرور نظام‌مند.

مقدمه

در جهان امروز، صنعت گردشگری سومین صنعت شناخته شده و یکی از بزرگ‌ترین و پردرآمدترین بخش‌های اقتصادی دنیا شده است (Morovati Sharifabadi & Jamshidi, 2016). صنعتی برجسته و رایج در دنیای امروز است که رشد اقتصادی را تحریک می‌کند (Anaba et al., 2023, p. 66) و می‌تواند در موفقیت اقتصادی یا حتی در پویایی اجتماعی جامعه نقش داشته باشد (Wan & Li, 2013, p. 24)؛ زیرا عناصر و بخش‌های اقتصادی متعددی را در توسعهٔ خود درگیر می‌کند. صنعت گردشگری از دیرباز به‌منزلهٔ کالای صادراتی از یک منطقه یا کشور به مقصد و کشوری دیگر در نظر گرفته می‌شود، که در آنجا منافع اقتصادی مانند درآمد و اشتغال و ارز ایجاد می‌کند و به تراز پرداخت‌ها کمک می‌کند. علاوه‌بر این، گردشگری درآمدهای عمومی را افزایش می‌دهد و فعالیت‌های تجاری را ارتقا می‌بخشد (Maribel et al., 2023, p. 11). اهمیت گردشگری به ایجاد فرصت‌های شغلی محدود نمی‌شود بلکه، در صورت برنامه‌ریزی و توسعهٔ از پیش اندیشیده‌شده، گردشگری منابع مستقیم و غیرمستقیم اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیطی و سیاسی را ایجاد و سهم شایان توجهی را در توسعه ایفا خواهد کرد (Purahmad et al., 2012). از مهم‌ترین عناصر نظام گردشگری، وجود

۱.دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، گروه جغرافیای انسانی، دانشکدهٔ جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۲.استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، گروه جغرافیای انسانی، دانشکدهٔ جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران. نویسنده مسئول و عهده دار مکاتبات

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

جاذبه‌ها و همچنین خدمات و زیرساخت‌های موجود در مقصدهای گردشگری است که به‌منظور برآوردن نیازها و خواسته‌های گردشگران و افزایش رضایت آن‌ها ارائه می‌شود (Hesam et al., 2021). تسهیلات و تجهیزات گردشگری به‌عنوان یکی از ساخت‌های مهم گردشگری مطرح می‌شود و نقش مهمی در افزایش ماندگاری و رضایت گردشگران دارد. مهم‌ترین این تسهیلات مراکز اقامتی پذیرایی، حمل‌ونقل و وسایل ارتباطی، تبلیغات و فرهنگ است که به همراه جاذبه باعث رونق گردشگری منطقه می‌شوند (Matani & Amiri, 2017, p. 204). برای سرعت بخشیدن به بهبود گردشگری، بهبود دسترسی به مکان‌های دیدنی عامل مهمی است که شامل ساخت یا بازسازی فرودگاه‌ها و جاده‌ها و مانند این‌ها است. سرمایه‌گذاری زیرساخت‌های عمومی در تقاضای گردشگری نیز تأثیرگذار است (Lahura & Sabrera, 2023, p. 44). زیرساخت‌های گردشگری اساس توسعهٔ گردشگری و استفاده از منابع موجود مقصد است و شامل خدمات فراوانی است که برای رفع نیازهای گردشگران و افزایش رضایت آن‌ها در طی اقامت در مقصد ضروری است (Jovanović & IliĆ, 2016)، به‌طوری که گسترش صنعت گردشگری نیز با توجه به تنوع جاذبه‌ها و زیرساخت‌ها می‌تواند در رونق صنعت داخلی مؤثر باشد؛ زیرا معمولاً گردشگران بهترین و در دسترس‌ترین صادرکنندگان صنایع داخلی هر کشورند و حتی بسیاری از کشورهای توریستی دنیا، با ایجاد جشنواره‌های خرید و نمایشگاه‌های بین‌المللی و همچنین ارائهٔ تخفیفات ویژه در زمینهٔ حمل‌ونقل و امکانات اقامتی، گردشگران را به‌منظور خرید صنایع داخلی خود به بازدید از کشورشان ترغیب می‌کنند. همان‌طور که بررسی‌ها نشان می‌دهد، صنعت گردشگری نقش مهمی در ترغیب سرمایه‌گذاری، ایجاد درآمد برای دولت و اشتغال‌زایی مستقیم و غیرمستقیم در سراسر دنیا داشته است (Behboodi & Bastani, 2010). بنابراین، از طرفی قابلیت‌های عمدهٔ صنعت گردشگری، مانند گسترش انواع خدمات، ایجاد فرصت‌های شغلی و توسعهٔ زیرساخت‌ها و ایجاد فضای تعامل و توسعهٔ اجتماعی و انسانی، به مناسب شدن فضای جذب سرمایه کمک می‌کند و از طرف دیگر، جذب سرمایه می‌تواند با توسعهٔ زیرساخت‌ها مانند بزرگراه‌ها، هتل‌ها و فنّاوری‌های مدرن، علاوه‌بر گسترش صنعت در شاخه‌های گوناگون، در توسعهٔ صنعت گردشگری نیز مؤثر باشد (Karroubi & Majidifar, 2017, p. 26).

فضای سرمایه‌گذاری، به‌عنوان محیطی که در آن سرمایه‌گذاری صورت می‌گیرد، تحت تأثیر عوامل متعددی از اقتصاد خرد و کلان و همچنین وضعیت اجتماعی و سیاسی کشور است (Litvinenko et al., 2016, p. 254). یکی از شرایط مهم توسعهٔ پایدار اقتصاد ملی در سطح کلان نیز بهبود فضای سرمایه‌گذاری است (Kuznetsova & Vakulich, 2017, p. 1). گردشگری یکی از بخش‌های فعال در چرخهٔ اقتصاد است که سومین صنعت جهان از نظر درآمدزایی و جذب منابع مالی پس از نفت و خودرو شناخته می‌شود و بسیاری از اقتصادهای در حال توسعه بر رشد صنعت گردشگری در جهت رسیدن به رشد پایدار اقتصادی تأکید دارند (Tang, 2012, p. 1). توسعهٔ گردشگری در هر کشور نیازمند سرمایه‌گذاری است و بدون سرمایه‌گذاری در طرح‌های زیربنایی و روبنایی نمی‌توان انتظار توسعهٔ گردشگری را داشت. بنابراین، برای تحقق این مهم، امروزه بسیاری از کشورهای جهان به شناخت و اولویت‌بندی نیازهای گردشگری‌شان اقدام کرده‌اند و متناسب با این نیازها و همچنین خواسته‌های گردشگران سرمایه‌گذاری می‌کنند (Hassannejad & Hakim Doost, 2014, p. 89). در چند دههٔ اخیر، سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری مورد توجه بسیاری از کشورهای در حال توسعه قرار گرفته است؛ زیرا دریافته‌اند که با ایجاد فضای مناسب سرمایه‌گذاری در گردشگری می‌توانند با ایجاد تنوع در درآمدها و افزایش درآمد ملی کشورشان به رشد اقتصادی دست یابند. سرمایه‌گذاری در این صنعت به افزایش درآمدهای صادراتی، ایجاد مشاغل جدید، اشتغال‌زایی و بهره‌مندی جوامع محلی از این درآمدها منجر می‌شود (Fazel et al., 2017, p. 1043). سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری شامل سرمایه‌گذاری در مؤلفه‌هایی مانند زیرساخت‌های حمل‌ونقل و ارتباطات، صنعت هتل و رستوران و امکانات تفریحی است و برای جذاب‌تر کردن مقاصد و خدمات اقدامی اساسی در توسعهٔ مقاصد گردشگری هر کشور در نظر گرفته می‌شود (Jovanović & IliĆ, 2016). سرمایه‌گذاری قطعاً نقش بزرگی در توسعهٔ زیرساخت‌های گردشگری ایفا می‌کند. صنعت گردشگری، به‌علت ماهیت ناهمگون، صنایع متعددی ازجمله حمل‌ونقل، صنعت هوانوردی، هتل‌ها و آژانس‌های مسافرتی را ترکیب می‌کند (Gupta et al., 2021, p. 18). گردشگری، به‌علت داشتن خاصیت بازدهی زودهنگام، بستر

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

مناسبی برای سرمایه‌گذاری است. گردشگری می‌تواند سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی را جذب کند و اقتصاد را به حرکت درآورد. به‌ویژه برای کشورهای در حال توسعه مهم است؛ اما در سایر کشورهایی که سرمایه‌گذاران داخلی علاقه‌ای به سرمایه‌گذاری در گردشگری ندارند سرمایه‌گذاری خارجی توسعهٔ گردشگری را سرعت می‌بخشد و معیارهای اقتصادی را ارتقا می‌دهد و ایده‌های فنّاورانه و بازارهای جدید را به ارمغان می‌آورد. برخلاف دیگر سرمایه‌گذاری‌ها، این سرمایه‌گذاری در کشورها باقی خواهد ماند (Matani & Amiri, 2017, p. 207).

در این راستا، هدف از این پژوهش بررسی فرایندهای تأثیر سرمایه‌گذاری بر زیرساخت‌ها در توسعهٔ گردشگری با رویکرد نظام‌مند است.

مبانی نظری پژوهش

گردشگری

سازمان جهانی گردشگری (UNWTO) گردشگری را چنین تعریف کرده است: «مجموعه فعالیت‌های افرادی که به قصد تفریح، استراحت و انجام امور دیگر به مکان‌هایی خارج از محل زندگی و کار خود مسافرت می‌کنند و بیش از یک سال متوالی در آن مکان نمی‌مانند.» (Khosravipour & Soleimani Haroni, 2018, p. 81). گردشگری به مجموعه فعالیت‌هایی گفته می‌شود که در جریان مسافرت یک گردشگر اتفاق می‌افتد و فرصتی برای آشنایی با فرهنگ‌های سرزمین‌های متفاوت، ترویج پیوندهای نزدیک‌تر و صلح میان مردم است. درواقع، گردشگری فرایند مهمی است که در طی آن می‌توانیم به خودآگاهی همراه با احترام به تنوع فرهنگ‌ها و سبک‌های زندگی مردمان دیگر سرزمین‌ها دست یابیم. همچنین، مسافرتی داوطلبانه و موقتی است که به‌علت بهره‌گیری از چشم‌اندازهای تازه و تجربیات جدید در سفری نسبتاً طولانی شکل می‌گیرد (Saidbeighi et al., 2014, p. 4).

زیرساخت‌های گردشگری

زیرساخت‌های گردشگری به مجموعه‌ای از عوامل گفته می‌شود که با هدف ارائهٔ خدمات و تسهیل توسعهٔ خدمات به گردشگران و مسافران ایجاد می‌شوند. براساس تعریف سازمان جهانی گردشگری، مهم‌ترین زیرساخت‌های گردشگری شامل تأسیسات اقامتی مانند هتل‌ها و مسافرخانه‌ها، واحدهای پذیرایی بین‌راهی و رستوران‌ها، دفاتر خدمات مسافرتی، نمایشگاه‌های فرهنگی و هنری، پارک‌های عمومی، تعداد وسایل نقلیهٔ عمومی درون‌شهری، فرصت‌های سرمایه‌گذاری و مناطق نمونهٔ گردشگری است. شایان ذکر است که زیرساخت‌های گردشگری به دو دستهٔ اولیه و ثانویه تقسیم می‌شوند. عناصر اولیه شامل جاذبه‌های گردشگری است که توجه گردشگران را جلب می‌کنند، درحالی‌که عناصر ثانویه به خدمات و امکاناتی اشاره دارد که برای رفاه گردشگران ضروری است (Mosavi et al., 2019, p. 41). برای بخش گردشگری، میدلتون و هاوکینز[1] (1998) توضیح دادند که زیرساخت‌های گردشگری شامل روشی برای انتقال، نگهداری یا حفظ منابع طبیعی است: ساخت‌وساز در محیط طبیعی، ارائهٔ خدمات حقوقی، امکانات تفریحی و زیرساخت‌های اولیه مانند گاز، آب و فاضلاب. زیرساخت‌های گردشگری را می‌توان در دو زمینه، یعنی زیرساخت‌های گردشگری دولتی و خصوصی، مورد بحث قرار داد. زیرساخت‌های عمومی «سرمایهٔ سربار اقتصادی» یا «سرمایهٔ سربار اجتماعی» در نظر گرفته می‌شود. این بدان معناست که زیرساخت یکی از عوامل یا سازوکارهایی است که در سطح توسعهٔ اجتماعی و اقتصادی هر کشور تأثیر می‌گذارد. زیرساخت عمومی گردشگری نیز به هرگونه دارایی فیزیکی عمومی و اساسی گفته می‌شود که توسط سازمان‌های دولتی برای حمایت از فعالیت‌های گردشگری با حداقل هزینه یا بدون هزینه (بدون سود) ارائه می‌شود. به‌طور معمول، زیرساخت‌های عمومی گردشگری شامل نیازهای اساسی است که به‌عنوان آغازگر یک برنامه یا فعالیت عمل می‌کند. در مقابل، زیرساخت‌های گردشگری خصوصی به زیرساخت‌هایی گفته می‌شود که توسط یک فرد یا یک گروه برای ایجاد سود ارائه یا تسهیل می‌شود. توسعه و تأمین زیرساخت‌های گردشگری پیش‌نیاز تبدیل شدن به مقصد گردشگری محبوب تلقی می‌شود. مقصد گردشگری جذاب نه‌تنها بر منابع طبیعی، بلکه بر زیرساخت‌ها و امکانات موجود نیز متکی است. زیرساخت‌های گردشگری عامل اصلی در انتخاب مقصد گردشگری است. زیرساخت نقش مهمی در صنعت گردشگری هر منطقهٔ شهری ایفا می‌کند؛ زیرا در میزان رضایت گردشگران تأثیر می‌گذارد و وضعیت مناسب زیرساخت‌ها باعث کاهش پاسخ‌های منفی گردشگران می‌شود. فرصت‌های تجاری ایجادشده از توسعهٔ زیرساخت‌ها نیز برای سهامداران صنعت گردشگری مفید است (Abdullah et al., 2014).

1. Middleton & Hawkins

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

واحدپور و جعفری (2011) در پژوهش خود زیرساخت‌های مؤثر در توسعهٔ صنعت گردشگری را به دو گروه تقسیم کرده‌اند که در جدول ۱ به آن‌ها اشاره شده است.

جدول ۱: زیرساخت‌های گردشگری (Vahadpour & Jafari, 2011, p. 89)

زیرساخت‌های نرم	زیرساخت‌های سخت
۱-اطلاع‌رسانی و تبلیغات در مقیاس ملی و بین‌المللی ۲-مدیریت بهینه در حوزه‌های گوناگون صنعت گردشگری ۳-تأمین امنیت برای شهروندان و گردشگران ۴-آموزش و فرهنگ‌سازی در میان اعضای جامعه ۵-رعایت بهداشت در صنعت گردشگری ۶-گردشگری دیجیتال	۱- توسعه و گسترش شبکه‌های حمل‌ونقل ۲- سرمایه‌گذاری‌های دولتی و خصوصی برای ارتقای فرودگاه‌ها، هتل‌ها، رستوران‌ها و جاذبه‌های گردشگری ۳- بهبود و بازسازی اماکن تاریخی، مراکز فرهنگی، تفریحی و ورزشی و...

سرمایه‌گذاری در گردشگری

سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری به معنای ایجاد سرمایه یا محصولات قابل تولید یا کالاهای دیگر یا خدمات در صنعت گردشگری به‌منظور به دست آوردن سود بیشتر در بخش خصوصی یا تجدید حیات منطقه‌ای و رشد اقتصادی در جهت اهداف عمومی است. سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری سبب افزایش امنیت و توسعهٔ روابط سیاسی کشورها می‌شود و از جنبهٔ فرهنگی، اجتماعی و محیطی تأثیرات مثبتی خواهد داشت و جزو صنایع زودبازده است که از منابع مهم اقتصادی به شمار می‌رود. به‌طور کلی، حوزه‌های سرمایه‌گذاری در گردشگری دربردارندهٔ بخش‌هایی چون هتل‌ها، مراکز بهداشت و درمان (گردشگری سلامت)، گردشگری بازرگانی، تورهای ماجراجویی، گردشگری ورزشی، موزه‌ها و پارک‌ها، آموزش کارکنان شاغل در بخش گردشگری، نوسازی فرودگاه‌ها و جاده‌ها است (Bahrami Nasab et al., 2024, p. 201). علاوه‌بر این، مطالعات اخیر نشان داده‌اند که سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری تأثیر مثبت مستقیم و غیرمستقیم در کیفیت زندگی ساکنان از طریق توسعهٔ گردشگری پایدار دارد (Mamirkulova et al., 2020).

پیشینهٔ پژوهش

بررسی مطالعات و پژوهش‌های انجام‌شده می‌تواند به درک بهتر جنبه‌های گوناگون هر مسئله کمک کند. در زمینهٔ سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری، پژوهش‌های متعدد داخلی و خارجی صورت گرفته است. این مطالعه، پژوهشی پیشینه‌مبنا است و همهٔ یافته‌های آن براساس مطالعات انجام‌شده در این زمینه است. پژوهش‌ها در این زمینه اغلب موضوعی و در یک حیطهٔ تخصصی صورت گرفته است. برخی مطالعات صرفاً به بررسی پیامدهای اقتصادی یا اجتماعی یا محیط‌زیستی توسعهٔ زیرساخت‌های گردشگری پرداخته‌اند و در اندک مواردی چند بعد مورد بررسی قرار گرفته است. ازآنجاکه در بخش بعدی نتایج هریک از مطالعات به تفکیک بررسی می‌شود، در این بخش صرفا به گروه‌بندی و جمع‌بندی این مطالعات پرداخته می‌شود.

بیکی تفتی و جلیلی صدرآبادی (2024) در پژوهشی به بررسی تحلیل نقش و جایگاه سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری به‌منظور افزایش رقابت‌پذیری منطقه‌ای پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان می‌دهد که از میان پنج مؤلفهٔ بررسی‌شده، دو مؤلفهٔ اقتصادی و مدیریتی ـ سیاسی عوامل کلیدی در جذب سرمایه در گردشگری و افزایش رقابت‌پذیری منطقه‌ای در استان یزد شناسایی شده‌اند. با اولویت‌بندی شاخص‌های این دو مؤلفه، مشخص شد که شاخص‌های سودآوری و صرفهٔ اقتصادی، ارزآوری، تبلیغات مؤثر، هماهنگی بین سازمان‌های مرتبط با گردشگری، رقابت‌پذیری قیمتی در صنعت سفر و گردشگری، و همچنین نوآوری و خلاقیت به ترتیب دارای بالاترین اولویت‌اند. با تقویت این شاخص‌ها، استان یزد می‌تواند در جذب سرمایه در حوزهٔ گردشگری با سایر مناطق رقابت کند.

حسینی و حیدری (2023) به بررسی عدم اطمینان سیاست اقتصادی و سرمایه‌گذاری شرکت‌های فعال در حوزهٔ گردشگری پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان می‌دهد که عدم قطعیت در سیاست‌های اقتصادی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری شرکت‌های فعال در صنعت مهمان‌داری اثر منفی می‌گذارد. همچنین، عدم قطعیت اقتصادی در سرمایه‌گذاری شرکت‌ها تأثیر یکسانی در زیربخش‌های مختلف

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

خواهد گذاشت.

بختیاری و همکاران (2023) اولویت‌بندی شهرستان‌های استان سیستان و بلوچستان را از نظر زیرساخت‌های گردشگری بررسی کردند. براساس نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل تاپسیس فازی و اولویت‌بندی شهرستان‌های استان سیستان و بلوچستان، شهرستان خاش با وزن ۰/۸۹۳ در رتبهٔ اول قرار دارد. شهرستان چابهار با وزن ۰/۸۶۷ در جایگاه دوم، شهرستان زاهدان با وزن ۰/۸۳۱ در رتبهٔ سوم، شهرستان نیک‌شهر با وزن ۰/۸۰۰ در جایگاه چهارم و شهرستان زابل با وزن ۰/۷۱۷ در رتبهٔ پنجم قرار گرفته‌اند. همچنین، شهرستان مهرستان با وزن ۰/۰۰۰ در آخرین جایگاه قرار دارد. از نظر توسعه‌یافتگی زیرساخت‌های گردشگری، شهرستان‌ها به سه گروه توسعه‌یافته، در حال توسعه و محروم تقسیم‌بندی شده‌اند. بر این اساس، شهرستان‌های خاش، چابهار، زاهدان و نیک‌شهر در گروه توسعه‌یافته، شهرستان‌های زابل، ایرانشهر، کنارک و میرجاوه در گروه در حال توسعه و شهرستان‌های سراوان، زهک، سرباز، هامون، سیب و سوران، هیرمند، دلگان، نیمروز، فنوج، قصرقند و مهرستان در گروه محروم قرار دارند.

محنت‌فر (2017) رابطهٔ بین گردشگری و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه را بررسی و ارتباط میان گردشگری و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه را تحلیل کرده است. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که درآمدهای حاصل از گردشگری تأثیر مثبتی در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در این کشورها دارد. ازاین‌رو، این کشورها می‌توانند، علاوه‌بر استفاده از منابع متداول رشد (مانند سرمایه‌گذاری در دارایی‌های مادی و انسانی)، از طریق گسترش صنعت گردشگری نیز به رشد و توسعهٔ اقتصادی دست یابند.

آپریانتی[1] (2024)، در پژوهشی، به بررسی اهمیت زیرساخت‌های گردشگری در افزایش گردشگری داخلی و بین‌المللی پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد اندونزی یکی از کشورهایی است که سرمایهٔ اصلی در بخش گردشگری دارد؛ یعنی منابع طبیعی فراوانی که مسحورکننده‌اند و باید به‌خوبی مدیریت شوند. به‌جز ثروت طبیعی، موفقیت یک بخش گردشگری تحت تأثیر عوامل دیگری مانند تنوع فرهنگی، سنت‌ها و خرد محلی، ازجمله حمایت از زیرساخت‌های موجود، به‌عنوان جاذبه‌ای است که گردشگران را به بازدید تشویق می‌کند. برای اینکه بخش گردشگری رقابتی باشد و جذابیت فراوانی داشته باشد، علاوه‌بر داشتن راهبردی مناسب و مؤثر، باید زیرساخت‌های مناسبی را در تمامی اهداف گردشگری فراهم کند.

لاهورا و سابررا[2] (2023) تأثیر سرمایه‌گذاری زیرساختی در تقاضای گردشگری در پرو را بررسی کردند. نتایج نشان می‌دهد که تعداد بازدید از کوئلاپ[3] در پی بستهٔ سرمایه‌گذاری زیرساختی تقریباً ۱۰۰ درصد افزایش یافته است.

نگوین[4] (2021) در پژوهشی به بررسی تأثیر سرمایه‌گذاری بر مؤلفه‌های زیرساخت گردشگری در جذب بازدیدکنندگان بین‌المللی با استفاده از داده‌های ویتنام در بازهٔ زمانی ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۹ پرداخت. نتایج نشان می‌دهد، در بلندمدت، سرمایه‌گذاری بر سه مؤلفهٔ زیرساخت گردشگری (حمل‌ونقل و ارتباطات، هتلداری و رستوران‌داری، و امکانات تفریحی) تأثیر مثبت و چشمگیری در جذب بازدیدکنندگان بین‌المللی دارد. همچنین، آثار کوتاه‌مدت متفاوتی از این سه مؤلفهٔ زیرساخت گردشگری در کل بازار به دست آمد.

کاستیلو و همکاران[5] (2021) نشان دادند سرمایه‌گذاری در گردشگری و کمک مستقیم به بخش گردشگری باعث اشتغال و افزایش بهره‌وری محیط‌زیست در طولانی‌مدت می‌شود. این پژوهش توصیه می‌کند که سیاست‌گذاران به سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری توجه داشته باشند و هم‌زمان به سرمایه‌گذاری در پروژه‌های گردشگری پایدار و اشتغال مولد تشویق کنند.

دوگرو[6] و همکاران (2020) تأثیر سرمایه‌گذاری بر هتل‌ها را در اشتغال در صنایع گردشگری، اوقات فراغت و مهمان‌نوازی با استفاده از مدل رگرسیون پنل با وقفه در ایالات متحده بررسی کردند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری در هتل‌ها موجب افزایش اشتغال در کل اقتصاد و به‌ویژه در صنعت گردشگری می‌شود. به‌طور کلی، یک درصد افزایش در سرمایه‌گذاری در هتل‌ها دو درصد اشتغال را افزایش می‌دهد. همچنین، یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که بیشترین تأثیر سرمایه‌گذاری بر هتل‌ها در رستوران‌ها و بارها (برای مثال، خدمات غذایی و مکان‌های نوشیدنی) و پس از آن در بخش‌های هنر، سرگرمی و تفریح صنعت گردشگری مشاهده می‌شود.

1 Apriyanti

2. Lahura & Sabrera
3 Kuelap
4. Nguyen
5. Castilho
6. Dogru

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

در پژوهش‌های گفته‌شده، بیشتر به اثرگذاری زیرساخت‌های گردشگری و تأثیر سرمایه‌گذاری‌های گردشگری از بعد اقتصادی پرداخته شده و در پژوهش‌های اندکی تأثیر سرمایه‌گذاری بر زیرساخت‌ها در صنعت گردشگری بررسی شده است. در این پژوهش به مرور تأثیر سرمایه‌گذاری بر زیرساخت‌ها در صنعت گردشگری توجه شده است؛ چراکه در این زمینه تاکنون پژوهشی مستقیمی صورت نگرفته است.

روش پژوهش

پژوهش از نوع توصیفی است و مرور نظام‌مند به شمار می‌رود. مرور نظام‌مند روش تحلیل مبتنی بر منابع ثانویه است که با استفاده از رویکردهای مبتنی بر تکرار به گردآوری و تحلیل داده‌ها می‌پردازد. منظور از منابع ثانویه همان کتاب‌ها، مقاله‌ها یا آمار و ارقام پیشین است. یکی از انواع روش پژوهش کیفی است که برای بررسی پدیده‌ها و شناسایی مقوله‌ها براساس ادبیات پژوهش به کار می‌رود. این روش به‌ویژه زمانی مفید است که ادبیات پژوهش در زمینهٔ پدیدهٔ موردبررسی غنی باشد. در چنین شرایطی، با روش نظام‌مند می‌توان مقوله‌های زیرنابی پدیدهٔ مدنظر را شناسایی، طبقه‌بندی و تلخیص کرد. با توجه به اینکه مرور نظام‌مند مروری بسیار دقیق از آثار علمی موجود دربارهٔ یک موضوع علمی خاص است، در این مقاله برای بررسی فرایندهای اثرگذاری سرمایه‌گذاری در توسعهٔ گردشگری از این روش استفاده شده است. جامعهٔ آماری پژوهش همهٔ مقالات برآمده از مطالعات کمّی و کیفی در زمینهٔ بررسی فرایندهای تأثیر سرمایه‌گذاری در توسعهٔ گردشگری است. در مرحلهٔ اول پژوهش، مقالات مرتبط با موضوع شناسایی و در مرحلهٔ دوم غربالگری شدند. در مرحلهٔ سوم مقالات دارای صلاحیت شناسایی و سپس به مرحلهٔ مطالعه وارد شد، مقوله‌بندی صورت گرفت. سپس، مفاهیم اصلی مرتبط با موضوع پژوهش استخراج و درنهایت الگوی مرتبط با موضوع پژوهش طراحی شد.

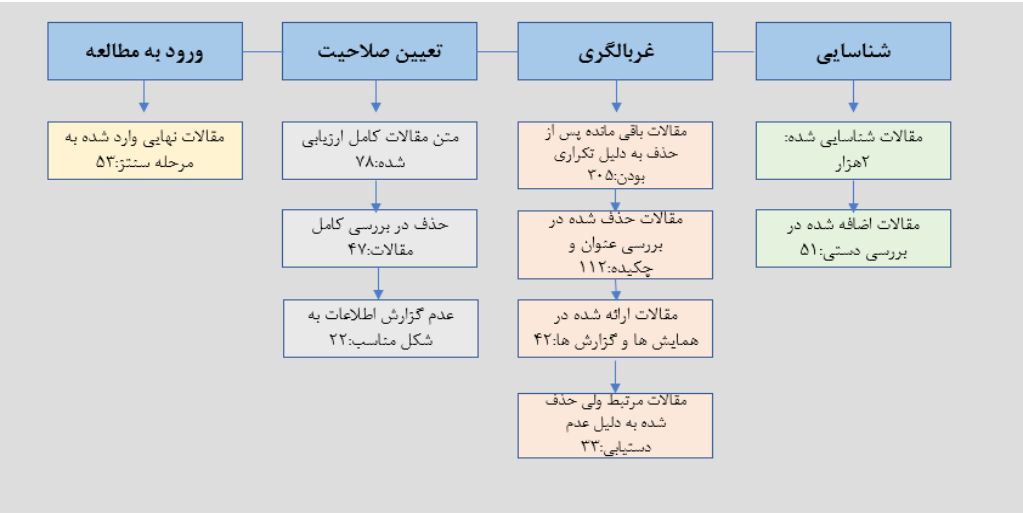

شکل ۱: فرایند بررسی و انتخاب مقالات با روش مرور نظام‌مند (Moher et al., 2009)

راهبرد جست‌وجو

در مرحلهٔ اول، اطلاعات لازم با جست‌وجوی کلیدواژه‌های Investment in tourism، Tourism infrastructure، Tourism development، The impact of investment on tourism، Effects of tourism infrastructure investment، impact of infrastructure on tourism و The role of investment for tourism در پایگاه‌های اطلاعاتی گوگل اسکالر (Google Scholar)، ساینس‌دایرکت (Sciencedirect)، اس‌آی‌دی (SID)، آی‌اس‌سی (ISC)، وایلی (Wiley)، فرانسیس (Francis)، رایسست (RICeST)، سیج (Sage)، ایرانداک (Irandoc)، مگیران (Magiran)، امرالد (Emerald)، جی‌استور (Jstore)، اسپرینگر (Springer) و نورمگز (Noormags) جمع‌آوری شد.

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

معیارهای ورود و خروج

معیارهای ورود و خروج مطالعات به شرح زیر است:

۱.انتشار مقاله در بین سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۲٤ و موضوع مقاله در زمینهٔ سرمایه‌گذاری در توسعهٔ گردشگری یا موضوعات مرتبط با آن باشد.

۲.مقاله در مجله‌های علمی پژوهشی چاپ شده باشد.

۳.مقاله‌های منتشرشده به زبان فارسی و انگلیسی باشد.

٤.مقاله دارای ساختار کامل باشد.

۵.متن مقاله کامل و قابل دانلود باشد (مقالاتی که تنها چکیدهٔ آن‌ها در دسترس بود در نظر گرفته نشد).

٦.مقاله‌ها در همایش‌ها و کنفرانس‌ها ارائه نشده باشد و در قالب آموزشی نباشد.

در این مطالعهٔ نظام‌مند، در جست‌وجوی اولیه براساس کلیدواژه‌ها، حدود دو هزار عنوان شناسایی شد. پس از جست‌وجوی مقاله‌ها، مقالات بازیابی‌شده در نرم‌افزار اندنوت (Endnote) قرار گرفت مقاله‌های تکراری و مشترک در پایگاه‌های پیش‌گفته حذف و ۳۰۵ مقاله وارد مرحلهٔ دوم غربالگری شد. معیار غربالگری در این مرحله ارتباط با موضوع مطالعه (عنوان، چکیده) و حذف مقالات غیرمرتبط، مقاله‌های ارائه‌شده در همایش‌ها و مقاله‌های آموزشی بود که ۷۸ مطالعه باقی ماند. در مرحلهٔ سوم، با توجه به معیار غربالگری (حذف مقاله با بررسی متن کامل مقاله‌ها)، به‌علت ناکافی و نامناسب بودن اطلاعات و کیفیت پایین مقاله‌ها، درنهایت از میان ۷۸ مقالهٔ باقی‌مانده، ۵۴ مقالهٔ مرتبط با موضوع و هدف این پژوهش شناسایی و وارد مرحلهٔ مطالعه شدند. شکل ۱ جزئیات این فرایند را براساس بیانیهٔ موهر و همکارانش نشان می‌دهد. سرانجام، اطلاعات به‌دست‌آمده، با روش آمار توصیفی و تحلیل محتوا، دسته‌بندی و تحلیل شد.

شناسایی تأثیر سرمایه‌گذاری بر زیرساخت‌ها در توسعهٔ گردشگری

در چند دههٔ اخیر، سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری مورد توجه بسیاری از کشورهای در حال توسعه قرار گرفته است، زیرا دریافته‌اند که با ایجاد فضای مناسب سرمایه‌گذاری در گردشگری می‌توانند با ایجاد تنوع در درآمدها و افزایش درآمد ملی کشورشان به رشد اقتصادی دست یابند. سرمایه‌گذاری در این صنعت به افزایش درآمدهای صادراتی، ایجاد مشاغل جدید (به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم)، اشتغال‌زایی، حل مشکلات بیکاری و فقر و بهره‌مندی جوامع محلی از این درآمدها منجر خواهد شد (Seetanah et al., 2010). همچنین، برای اقتصادهای محلی جذاب خواهد بود؛ چراکه گردشگری باعث خرید مستقیم، غیرمستقیم و القاشده در طیف وسیعی از زنجیره‌های عرضه می‌شود و از طریق افزایش خرید کالاهای محلی و خدمات، فرصت‌های اشتغال و کسب‌وکار را به‌ویژه برای کارگران غیرماهر، زنان و فقیران روستایی، مردم محروم و بومی افزایش می‌دهد (Rafiee et al., 2020). زیرساخت‌های گردشگری عامل جذب گردشگر نیست، اما نقش مهمی در ماندگاری و رضایت گردشگران دارد (Matani & Amiri, 2017). به‌طوری که سرمایه‌گذاری بر زیرساخت‌های گردشگری نه‌تنها برای بخش گردشگری ضروری و مفید است، بلکه نتایج اقتصادی سودمندی را در سطح ملی در قالب بهبود درآمدهای ارزی، افزایش درآمد ملی و رشد اقتصادی، اشتغال‌زایی و بهبود تراز پرداخت‌ها به همراه دارد (Nawaz &Hassan, 2016). سرمایه‌گذاری در توسعهٔ زیرساخت‌های گردشگری برای جذابیت فزایندهٔ مقاصد و خدمات اقدامی اساسی برای توسعهٔ مقاصد گردشگری هر کشور در نظر گرفته می‌شود. درنتیجه، برای توسعهٔ موفقیت‌آمیز گردشگری، به سرمایه‌گذاری فشرده‌تر بر نوسازی زیرساخت‌ها نیاز فزاینده‌ای وجود دارد. توسعهٔ پیشرفته‌تر زیرساخت‌های گردشگری به افزایش کارایی تولید و توزیع خدمات گردشگری و در برخی موارد شناخته شدن مقاصد دوردست، و افزایش عرضهٔ خدمات گردشگری کمک خواهد کرد. برای حضور در بازار گردشگری، که در حال پویایی و تقاضای بیشتر است، مسئلهٔ بهبود رقابت‌پذیری حیاتی می‌شود. در این راستا، سرمایه‌گذاری در توسعهٔ زیرساخت‌های گردشگری در حال تبدیل شدن به جزء مهم رقابت‌پذیری گردشگری است (Jovanović & Ilić, 2016).

در این مرحله، با تحلیل چارچوب ۵۴ پژوهش نهایی، از ارتباط داده‌ها با اهداف پژوهش اطمینان به دست آمد و این عوامل به‌عنوان عوامل اثرگذار سرمایه‌گذاری زیرساخت‌ها بر گردشگری شناسایی شد: عوامل اقتصادی (۴۱ مقاله)، عوامل اجتماعی (۲۲ مقاله)، عوامل محیط‌زیستی (۵ مقاله)، عوامل کالبدی (۱۶مقاله)، عوامل رفتاری و روان‌شناختی (۳۳ مقاله) و عوامل فرهنگی (۲ مقاله). در جدول ۱ مشخص شده که هر نویسنده در مقالهٔ خود به کدام عامل اشاره داشته است. هیچ‌یک از نویسندگان هم‌زمان به همهٔ عوامل نپرداخته‌اند.

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

جدول۲: عوامل اثرگذار سرمایه‌گذاری زیرساخت‌ها بر گردشگری

ردیف	نویسنده	اقتصادی	اجتماعی	محیط زیستی	کالبدی	رفتاری و روان‌شناختی	فرهنگی
۱	Azam & Sarker (2013)	✓					
۲	(Nunkoo & Seetanah 2013)		✓		✓	✓	
۳	(Abdullah et al. (2014	✓				✓	
٤	Baker et al. (2014)		✓	✓			
٥	(Banerjee et al. 2015)	✓					
٦	(Jovanović & IliĆ 2016)	✓			✓	✓	
۷	(Lubov et al. 2016)				✓		
۸	(Hassan & Nawaz 2016)	✓	✓		✓		
۹	(Xu 2018)	✓					
۱۰	(Wonhyuk 2017)	✓			✓		
۱۱	(Naskar & Das 2018)				✓	✓	
۱۲	(Mandić et al. 2018)	✓					
۱۳	(Robiansyah & Rante 2018)		✓			✓	
۱٤	(Mustafa 2019)	✓	✓		✓		
۱٥	(Munaf et al. 2019)	✓	✓				
۱٦	(Stefanakis (2019	✓	✓			✓	
۱۷	(Ben Jebli et al. 2019)			✓			
۱۸	(Milenkovski et al. 2020)				✓	✓	
۱۹	(Evans & Adeola 2020)	✓				✓	
۲۰	(Mamirkulova et al. 2020)		✓			✓	
۲۱	(Murniati et al. 2021)	✓					
۲۲	Nguyen (2021)	✓				✓	
۲۳	(Lu et al. 2021)		✓	✓			
۲٤	(Yan et al. 2022)	✓					
۲٥	Lahura & (Sabrera (2022	✓			✓	✓	
۲٦	(Alkhouri et al. 2022)	✓	✓				
۲۷	Sugiama et al. (2022)					✓	
۲۸	Anaba et al. (2023)	✓	✓	✓			✓
۲۹	(Santana et al. (2023		✓		✓		
۳۰	Thang & Thanh (2023)	✓	✓			✓	
۳۱	Feng et al. (2023)	✓	✓		✓		
۳۲	(Egamberdiyev 2023)	✓	✓			✓	✓
	Apriyanti (2024)	✓				✓	
۳۳	بهبودی و باستانی (۱۳۸۹)	✓				✓	
۳٤	پورفرج و همکاران (۱۳۹۰)	✓				✓	
۳٥	شریفی رنانی و همکاران (۱۳۹٤)	✓				✓	
۳٥	سعیده زرآبادی و عبداله (۱۳۹۲)	✓				✓	

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

ردیف	نویسنده	اقتصادی	اجتماعی	محیط زیستی	کالبدی	رفتاری و روان‌شناختی	فرهنگی
۳۶	میرزایی ابراهیم‌دهی (۱۳۹۳)	✓	✓		✓		
۳۷	یوسفی شهیر و همکاران(۱۳۹۳)		✓			✓	
۳۸	صادقی و جدیری عباسی (۱۳۹٤)	✓			✓	✓	
۳۹	گل‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)	✓				✓	
٤۰	موسوی و همکاران (۱۳۹٦)	✓				✓	
٤۱	همتی (۱۳۹٦)	✓				✓	
٤۲	کروبی و مجیدی‌فر (۱۳۹٦)	✓					
٤۳	متانی و امیری (۱۳۹۷)	✓			✓	✓	
٤٤	بهرامی چالشتری و همکاران (۱۳۹۷)	✓	✓				
٤۵	عمرانی و همکاران (۱۳۹۷)	✓	✓			✓	
٤٦	اخباری آزاد و همکاران (۱۳۹۸)	✓				✓	
٤۷	رفیعی دارانی و همکاران (۱۳۹۸)	✓	✓	✓		✓	
٤۸	افصح حسینی و همکاران (۱۳۹۸)					✓	
٤۹	ایمانی خوشخو و همکاران (۱۳۹۸)					✓	
۵۰	حسام و همکاران (۱۳۹۹)		✓			✓	
۵۱	رضاقلی‌زاده (۱۳۹۹)	✓				✓	
۵۲	فلاح فعال و کیاکجوری (۱٤۰۰)	✓					
۵۳	حسینیان‌راد و همکاران (۱٤۰۲)	✓	✓		✓	✓	
۵٤	رضایی و همکاران (۱٤۰۳)	✓			✓		
	مجموع	٤۱	۲۲	۵	۱٦	۳۳	۲

در مرحله بعدی، تمامی عوامل بعدبندی شد و اشاره کرده‌اند. مشخص شد که هریک از نویسندگان به کدام ابعاد

جدول ۳: بررسی ابعاد و عوامل اقتصادی، اجتماعی، محیط‌زیستی، کالبدی، رفتاری و روان‌شناختی و فرهنگی

عامل مؤثر	ابعاد	نویسندگان
اقتصادی	رشد و توسعهٔ اقتصادی	Azam & Sarker (2013), Abdullah et al. (2014), Banerjee et al. 2015(), Nawaz & Hassan)2016(, Mustafa)2019(, Munaf et al.)2019(, Murniati et al.)2021(, Nguyen (2021), Yan et al.)2022(, Lahura & Sabrera (2022), Alkhouri et al.)2022(, Anaba et al. (2023), Apriyanti (2024). بهبودی و باستانی (۱۳۸۹)، پورفرج و همکاران (۱۳۹۰)، شریفی رنانی و همکاران (۱۳۹٤)، سعیده زرآبادی و عبداله (۱۳۹۲)، صادقی و جدیری عباسی (۱۳۹٤)، موسوی و همکاران(۱۳۹٦)، رفیعی دارانی و همکاران (۱۳۹۸)، رضاقلی‌زاده (۱۳۹۹)، فلاح فعال و کیاکجوری (۱٤۰۰)، حسینیان‌راد و همکاران (۱٤۰۲)، رضایی و همکاران (۱٤۰۳)
	افزایش اشتغال و کاهش فقر	Banerjee et al.)2015(, Nawaz & Hassan)2016(, Xu)2018(Munaf et al.)2019(, Stefanakis)2019(, Murniati et al.)2021(, Anaba et al. (2023), Thang & Thanh (2023), Feng, Pitafi, & Zhang (2023)، Egamberdiyev (2023) بهبودی و باستانی (۱۳۸۹)، پورفرج و همکاران (۱۳۹۰)، شریفی رنانی و همکاران (۱۳۹٤)، سعیده زرآبادی و عبداله (۱۳۹۲)، همتی (۱۳۹٦)، کروبی و مجیدی‌فر (۱۳۹٦)، بهرامی چالشتری و همکاران (۱۳۹۷)، رفیعی دارانی و همکاران (۱۳۹۸)، رضاقلی‌زاده (۱۳۹۹)، حسینیان‌راد و همکاران (۱٤۰۲)

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

عامل مؤثر	ابعاد	نویسندگان
اقتصادی	درآمدزایی و کاهش هزینه‌ها	Nawaz & Hassan, Xu (2018), Murniati et al. (2021), Nguyen (2021), Yan et al.)2022(, Alkhouri et al. (2022)-Feng et al. (2023). Egamberdiyev(2023) بهبودی و باستانی (۱۳۸۹)، پورفرج و همکاران (۱۳۹۰)، شریفی رنانی و همکاران (۱۳۹٤)، گل‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)، عمرانی و همکاران (۱۳۹۷)، رضاقلی‌زاده (۱۳۹۹) .
	افزایش تقاضا و عرضه (افزایش شمار گردشگر)	Shardy Abdullah, Arman Abdul Razak, Mastura Jaafar(2014), Banerjee et al. (2015), Jovanović & IliĆ (2016), Wonhyuk (2017), Mandić et al. (2018), Adeola & Evans (2020) , Nguyen (2021),Yan et al. (2022), Lahura & Sabrera (2022) میرزایی ابراهیم‌دهی (۱۳۹۳)، صادقی و جدیری عباسی (۱۳۹٤)، موسوی و همکاران (۱۳۹٦)، حسینیان‌راد و همکاران (۱٤۰۲)
	افزایش کارایی تولید و توزیع خدمات گردشگری	Banerjee et al. (2015),Jovanović & IliĆ (2016), Mandić et al. (2018) بهبودی و باستانی (۱۳۸۹)
	افزایش نوآوری درکسب‌و کار گردشگری	شریفی رنانی و همکاران (۱۳۹٤)، اخباری آزاد و همکاران (۱۳۹۸)
	ایجاد بازارهای جدید	Xu (2018) متانی و امیری (۱۳۹۷)
	تبادل تجربیات اقتصادی	شریفی رنانی و همکاران (۱۳۹٤)
	رقابت‌پذیری مقصد	Jovanović & IliĆ (2016), Xu (2018), Mandić et al. (2018), Yan et al. (2022), Egamberdiyev (2023)- اخباری آزاد و همکاران (۱۳۹۸)
اجتماعی	کیفیت و رفاه جوامع محلی	Nunkoo & Seetanah (2013), Baker et al. (2014), Mustafa (2019), Munaf et al. (2019), Stefanakis (2019), Mamirkulova et al. (2020), Lu et al. (2021), Alkhouri et al. (2022), Anaba et al. (2023), Santana et al. (2023), Thang & Thanh (2023), Apriyanti (2024). یوسفی شهیر و همکاران(۱۳۹۳)، عمرانی و همکاران (۱۳۹۷)، رفیعی دارانی و همکاران (۱۳۹۸)، حسام و همکاران (۱۳۹۹)، حسینیان‌راد و همکاران (۱٤۰۲)
	کاهش زمان سفر	یوسفی شهیر و همکاران(۱۳۹۳)، عمرانی و همکاران (۱۳۹۷)
	افزایش دسترسی سریع و آسان	Mustafa (2019), Feng et al. (2023). میرزایی ابراهیم‌دهی (۱۳۹۳) .
	سهولت سفر و گردشگری	Mustafa (2019)- یوسفی شهیر و همکاران ((۱۳۹۳
	راحتی و آسایش گردشگران	Rante & Robiansyah (2018) یوسفی شهیر و همکاران(۱۳۹۳)، عمرانی و همکاران (۱۳۹۷)، رفیعی دارانی و همکاران (۱۳۹۸)
	افزایش امنیت	عمرانی و همکاران (۱۳۹۷)
	کاهش مهاجرت	بهرامی چالشتری و همکاران (۱۳۹۷)
	توسعهٔ اجتماعی	(2016)Hassan & Nawaz
	ایجاد مقاصد موفق	میرزایی ابراهیم‌دهی (۱۳۹۳)
	حفاظت از میراث طبیعی	Ben Jebli et al. (2019), Lu et al. (2021), Anaba et al. (2023)
	توسعهٔ محیط	Anaba et al. (2023)
	کاهش تأثیرات منفی محیط‌زیستی	Baker et al. (2014), Ben Jebli et al. (2019) رفیعی دارانی و همکاران (۱۳۹۸)
	توسعهٔ جاذبه‌ها و ایجاد جاذبه‌های جدید	Lahura & Sabrera (2022)

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

عامل مؤثر	ابعاد	نویسندگان
کالبدی	توسعهٔ گردشگری	Nunkoo & Seetanah (2013), Jovanović & IliĆ(2016), Lubov et al. (2016), Wonhyuk (2017), Das & Naskar (2018), Mustafa (2019), Milenkovski et al. (2020), Lahura & Sabrera (2022), Santana et al. (2023), Feng et al., (2023) , Htin (2017) متانی و امیری(۱۳۹۷)، حسینیان‌راد و همکاران (۱۴۰۲)، رضایی و همکاران (۱۴۰۳)
	توسعهٔ مقصد	Nawaz & Hassan (2016), Das & Naskar (2018) میرزایی ابراهیم‌دهی (۱۳۹۳)، صادقی و جدیری عباسی (۱۳۹۴).
رفتاری و روان‌شناختی	افزایش ماندگاری گردشگر	یوسفی شهیر و همکاران (۱۳۹۳)، همتی (۱۳۹۶)، متانی و امیری (۱۳۹۷)، حسام و همکاران (۱۳۹۹)، حسینیان‌راد و همکاران (۱۴۰۲)
	جذب گردشگر	Adeola & Evans (2020) , Nguyen (2021), Lahura & Sabrera (2022), Egamberdiyev (2023), Apriyanti (2024) بهبودی و باستانی (۱۳۸۹)، پورفرج و همکاران (۱۳۹۰)، شریفی رنانی و همکاران (۱۳۹۴)، سعیده زرآبادی و عبداله (۱۳۹۲)، صادقی و جدیری عباسی (۱۳۹۴)، گل‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)، موسوی و همکاران (۱۳۹۶)، همتی (۱۳۹۶)، مرانی و همکاران(۱۳۹۷)، رفیعی دارانی و همکاران (۱۳۹۸)، افصح حسینی و همکاران (۱۳۹۸)، حسام و همکاران (۱۳۹۹)، رضاقلی‌زاده (۱۳۹۹)، حسینیان‌راد و همکاران (۱۴۰۲)
	رضایتمندی گردشگری	Abdullah et al. (2014)-Jovanović & IliĆ (2016), Das & Naskar (2018), Rante & Robiansyah (2018), Sugiama et al. (2022) یوسفی شهیر و همکاران (۱۳۹۳)، گل‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)، متانی و امیری (۱۳۹۷)، ایمانی خوشخو و همکاران (۱۳۹۸)، حسام و همکاران (۱۳۹۹)، حسینیان‌راد و همکاران (۱۴۰۲)، ایمانی خوشخو و همکاران (۱۳۹۸)
	جذابیت و محبوبیت مقصد	Nunkoo & Seetanah (2013), Abdullah et al. (2014), Das & Naskar (2018), Rante & Robiansyah (2018), Stefanakis (2019), Milenkovski et al. (2020)-Mamirkulova et al. (2020), Nguyen (2021),Thang & Thanh (2023) اخباری آزاد و همکاران (۱۳۹۸)
	ارائهٔ تصویر مثبت از مقصد	ایمانی خوشخو و همکاران (۱۳۹۸)
	تأثیر در انتخاب مقصد	Abdullah et al. (2014) ایمانی خوشخو و همکاران (۱۳۹۸)
فرهنگی	حفاظت از میراث فرهنگی و تاریخی	Anaba et al. (2023), Oybek Egamberdiye (2023), Apriyanti (2024)
	حفظ آداب‌ورسوم و توسعهٔ صنایع دستی	Anaba et al. (2023)

همان‌طور که در جدول ۲ مشخص شده است، ۳۲ بعد در ٥٤ مقاله ذکر شده که برای بررسی تأثیرات سرمایه‌گذاری بر زیرساخت‌ها در توسعهٔ گردشگری مطالعه شدند. پس از شناسایی و تحلیل عوامل مرتبط با موضوع، بیشترین و کمترین تأثیر به ترتیب مربوط به عامل اقتصادی و فرهنگی شناسایی شد. درمجموع، ٦ عامل و ۳۲ بعد مشخص شد.

نتیجه‌گیری

گردشگری، از نظر درآمدزایی و جذب منابع مالی، سومین صنعت در جهان پس از نفت و خودرو شناخته می‌شود و توسعهٔ گردشگری در هر کشور نیازمند سرمایه‌گذاری است. بدون سرمایه‌گذاری در طرح‌های زیربنایی و روبنایی نمی‌توان انتظار توسعهٔ گردشگری را داشت. این پژوهش با رویکرد نظام‌مند انجام شده است و نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری در زمینهٔ زیرساخت‌های گردشگری دربردارندهٔ تأثیرات اقتصادی، اجتماعی، محیط‌زیستی،کالبدی، رفتاری و روان‌شناختی و فرهنگی است. مجموع تأثیرات سرمایه‌گذاری بر زیرساخت‌های گردشگری در توسعهٔ گردشگری ۳۲ مورد شناسایی شده است. سرمایه‌گذاری بر زیرساخت‌های گردشگری می‌تواند در موفقیت اقتصادي یا حتی در پویایی اجتماعی جامعه نقش داشته باشد. تأثیرات اقتصادی و اجتماعی سرمایه‌گذاری در گردشگری شامل رشد و توسعهٔ اقتصادی، افزایش اشتغال و کاهش فقر، درآمدزایی و کاهش هزینه‌ها، افزایش تقاضا و عرضه

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

(افزایش شمار گردشگر)، افزایش کارایی تولید و توزیع خدمات گردشگری، افزایش نوآوری در کسب‌وکار گردشگری، ایجاد بازارهای جدید، تبادل تجربیات اقتصادی و رقابت‌پذیری مقصد است. آثار اجتماعی سرمایه‌گذاری در گردشگری شامل ارتقای کیفیت و رفاه جوامع محلی، کاهش زمان سفر، افزایش دسترسی سریع و آسان، سهولت سفر و گردشگری، راحتی و آسایش گردشگران، افزایش امنیت، کاهش مهاجرت، توسعهٔ اجتماعی و ایجاد مقاصد موفق است. سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری به‌خصوص زیرساخت‌های گردشگری قطعا تأثیرات محیط‌زیستی و کالبدی مهمی دارد. حفاظت از میراث طبیعی، توسعهٔ محیط و کاهش تأثیرات منفی محیط‌زیستی از تأثیرات محیط‌زیستی و توسعهٔ جاذبه و ایجاد جاذبه‌های جدید، توسعهٔ گردشگری و توسعهٔ مقصد از تأثیرات کالبدی است که سرمایه‌گذاری بر زیرساخت‌های گردشگری بر جای می‌گذارد. همچنین، از آثار رفتاری و فرهنگی آن می‌توان به افزایش ماندگاری گردشگر، جذب گردشگر، رضایتمندی گردشگر، جذابیت و محبوبیت مقصد، ارائهٔ تصویر مثبت از مقصد، و تأثیر در انتخاب مقصد اشاره کرد. تأثیرات فرهنگی آن نیز حفاظت از میراث فرهنگی و تاریخی و حفظ آداب‌ورسوم و توسعهٔ صنایع دستی است، که همهٔ این ابعاد در یکدیگر تأثیر متقابلی دارند.

بررسی‌های اجمالی اولیهٔ پژوهش نشان داد که توسعهٔ زیرساخت‌های گردشگری تأثیراتی چون توسعهٔ بخش کالبدی، اقتصادی و رفتاری روان‌شناختی دارد، که نتایج نهایی پژوهش این امر را مشخص کرده است (شکل ۲). براساس یافته‌های مطالعات انجام‌شده و ارزیابی روابط متغیرها، می‌توان گفت توسعهٔ زیرساخت‌های گردشگری به‌صورت سلسله‌مراتبی نتایج و پیامدهایی دارد. هرچند اصطلاحات «نتیجه[1]» و «پیامد[2]» شباهت‌های زیادی به هم دارند، کارشناسان و پژوهشگران این دو را از هم متمایز می‌دانند. نتیجه به تأثیرات کوتاه‌مدت خاص و قابل اندازه‌گیری اشاره دارد، اما پیامد دربردارندهٔ دیدگاه جامع‌تری است و به دنبال تأثیرات گسترده‌تر و بلندمدت است. از نظر سنجش، نتایج معمولاً از پیش تعریف‌شده‌اند و می‌توان آن‌ها را به‌طور عینی با استفاده از معیارهای کمّی اندازه‌گیری کرد؛ درحالی‌که پیامد می‌تواند کمّی، کیفی، ذهنی و براساس احساسات یا تجربیات افراد باشد، درنتیجه سنجش آن دشوارتر است. پیامدها معمولاً دارای نتایج غیرمستقیم حاصل از اجرای پروژه‌ها و دارای تأثیرات پایدارترند. اگرچه این دو مفهوم متفاوت‌اند، اما این به معنای مستقل بودن آن‌ها از یکدیگر نیست. نتایج و پیامد به هم مرتبط‌اند. برای مثال، نتیجهٔ کار فردی که از رژیم غذایی سالم و برنامهٔ ورزشی پیروی کرده ممکن است یک گزارهٔ خبری مانند کاهش ده کیلوگرم وزن باشد، اما پیامد این کار بسیار گسترده‌تر است و ممکن است به افزایش سلامتی، رفاه و خودانگیختگی و حتی عملکرد شغلی بهتر نیز منجر شود. برون‌داد یک پروژه توسط مجریان پروژه قابل کنترل است، اما نتایج و پیامدها ممکن است دقیقاً قابل پیش‌بینی و کنترل نباشد. برای مثال، سرمایه‌گذاری بر اقامتگاه‌ها مانند هتل‌ها، متل‌ها، اقامتگاه بوم‌گردی و غیره در کوتاه‌مدت شامل تعداد و مساحت ساختمان‌های ساخته‌شده و در میان‌مدت ایجاد اشتغال و درآمد برای کارکنان و صاحبان اقامتگاه‌ها است، اما در بلندمدت باعث بهبود درآمد اجتماع محلی، متعادل‌تر شدن هزینهٔ اقامتگاه‌ها و تغییر رفتار اقامتی گردشگران، بهبود استانداردهای اقامتی و توسعهٔ سایر زیرساخت‌ها به‌صورت زنجیروار می‌شود.

شکل ۲: نتایج و پیامدهای اجرای پروژه‌ها

1. Outcome
2. Impact

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

از همین رو، در قالب مطالعات، نتایج عینی و قابل مشاهدهٔ سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری توسعهٔ کالبدی در منطقه بوده است که به‌صورت توسعهٔ راه‌ها، زیرساخت‌های اقامتی، سرویس‌های عمومی، پذیرایی و به‌تبع آن تمایل به سرمایه‌گذاری در ساختمان‌ها بوده است. به عبارت دیگر، یکی از نتایج کوتاه‌مدت و عینی توسعهٔ زیرساخت‌ها توسعهٔ کالبدی است که در پژوهش‌های نونکو و سیتانه (2013)، یووانویچ و ایلیچ (2016)، لوبوف و همکاران (2016)، وونهیوک لیم (2017)، داس و نسکار (2018)، مصطفی (2019)، میلِنکوفسکی و همکاران (2020)، لاهورا و سابررا (2022)، سانتانا و همکاران (2023)، یانچائو فنگ، عبدالحمید پیتافی و کُنگ‌کُنگ ژانگ (2023) به آن اشاره شده است.

یکی دیگر نتایج میان‌مدت توسعهٔ زیرساخت‌های گردشگری، بعد از توسعهٔ کالبدی، توسعهٔ اقتصادی و افزایش درآمد است. توسعهٔ اقتصادی معمولاً به اشکال گوناگون است، ازجمله افزایش درآمد صاحبان و کارکنان کسب‌وکارهای گردشگری به‌واسطهٔ افزایش تقاضا برای خدمات گردشگری و در مراحل بعدی، افزایش پس‌انداز، افزایش قدرت خرید، گسترش بازارها و افزایش سرمایه‌گذاری، افزایش رقابت و نوآوری‌های جدید در کسب‌وکارها است. سومین نتیجهٔ میان‌مدت توسعهٔ زیرساخت‌ها نتایج رفتاری و روان‌شناختی گردشگران است که به‌صورت افزایش ماندگاری گردشگران، جذب گردشگران بیشتر به مقصد، جذابیت و محبوبیت مقصد و درنهایت تأثیر در انتخاب مقصد است. این نتیجه خود بر نتایج دیگر ازجمله توسعهٔ اقتصادی و کالبدی تأثیر مستقیم و غیرمستقیم می‌گذارد و تقویت‌کنندهٔ یکدیگرند. این موضوع در یافته‌های پژوهشگرانی چون شاردی عبدالله و همکاران (2014)، یووانویچ و ایلیچ (2016)، داس و نسکار (2018)، هارمونیس و روبیانسیاه (2018)، آپریِنَتی (2024) اشاره شده است.

همان‌گونه که اشاره شد، بخشی از تأثیرات برنامه‌های توسعه‌ای پیامدها یا تأثیرات بلندمدت‌تر است که به‌تدریج و مستقیم و غیرمستقیم در اجتماع محلی شکل می‌گیرد. بررسی نشان می‌دهد توسعهٔ زیرساخت‌های گردشگری، علاوه‌بر نتایج میان‌مدت، دارای پیامدهای بلندمدت‌تر و کلی‌تر است که بیشتر در حوزه‌های اجتماعی، فرهنگی و نیز محیط‌زیستی روی می‌دهد. البته پژوهش‌ها نشان می‌دهد پیامدها تک‌بعدی و در خلأ نیستند و هم‌زمان و به‌صورت تعاملی با یکدیگر در ارتباط‌اند.

یکی از پیامدهای بلندمدت توسعهٔ زیرساخت‌های گردشگری توسعهٔ فرهنگی است که براثر تغییر در دیدگاه و نگرش گردشگران و میزبان در بلندمدت تغییر رفتار نیز روی می‌دهد و باعث حفظ میراث فرهنگی، آداب‌ورسوم و نیز توسعهٔ صنایع دستی می‌شود. در این خصوص، پژوهش‌های آنابا و همکاران (2023)، اگامبردییِف (2023) مؤید این پیامد است. یکی دیگر از پیامدهای بلندمدت توسعهٔ زیرساخت‌های گردشگری افزایش کیفیت و رفاه جوامع محلی است که سبب ماندگاری جمعیت به‌خصوص در نواحی کمتر توسعه‌یافته و کاهش مهاجرت، افزایش دسترسی سریع و آسان، افزایش امنیت می‌شود و از طرف دیگر، باعث سهولت سفر و گردشگری گردشگران، راحتی و آسایش گردشگران و ایجاد مقاصد موفق می‌شود. در این خصوص می‌توان به پژوهش‌های، تَهانگ و تانه (۲۰۲۳)، یانچائو فِنگ، عبدالحمید پیتافی و کُنگ‌کُنگ ژانگ (2023)، مصطفی (2019)، آپریِنَتی (2024) اشاره کرد.

آخرین پیامد قابل شناسایی توسعهٔ زیرساخت‌های گردشگری پیامدهای محیط‌زیستی است. توسعهٔ زیرساخت‌ها باعث استفادهٔ منطقی از ظرفیت‌های محیط‌زیست جامعهٔ مقصد می‌شود. برای مثال، توسعهٔ اقامتگاه‌ها و رستوران‌ها و خدمات پذیرایی درصد اقامت‌های غیررسمی و استفاده از درختان و گیاهان برای آتش و پخت‌وپز را کاهش می‌دهد. ساماندهی مقاصد گردشگری به‌خصوص مقاصد طبیعی مانند حصارها، علائم راهنمایی، مراکز نگهبانی و نظارت بر محیط‌زیست و محیط جامعهٔ میزبان احتمال خسارت به جنگل‌ها و منابع طبیعی و نیز آلودگی خاک و آب‌های سطحی را کاهش می‌دهد، که در پژوهش‌های بن جِبلی و همکاران (2019)، آنابا و همکاران (2023)، آپریِنَتی (2024) اشاره شده است.

بدیهی است توسعهٔ زیرساخت‌های گردشگری دارای پیامدهای بسیار گسترده‌تری است که با گسترش مطالعات و بررسی‌ها امکان شناسایی دقیق‌تر این پیامدها وجود دارد. امید است پژوهشگران علاقه‌مند به این حوزه، برای افزایش عمق مطالعه، پیامدهای توسعهٔ زیرساخت‌ها را به‌طور تخصصی در یک حوزه بررسی کنند.

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

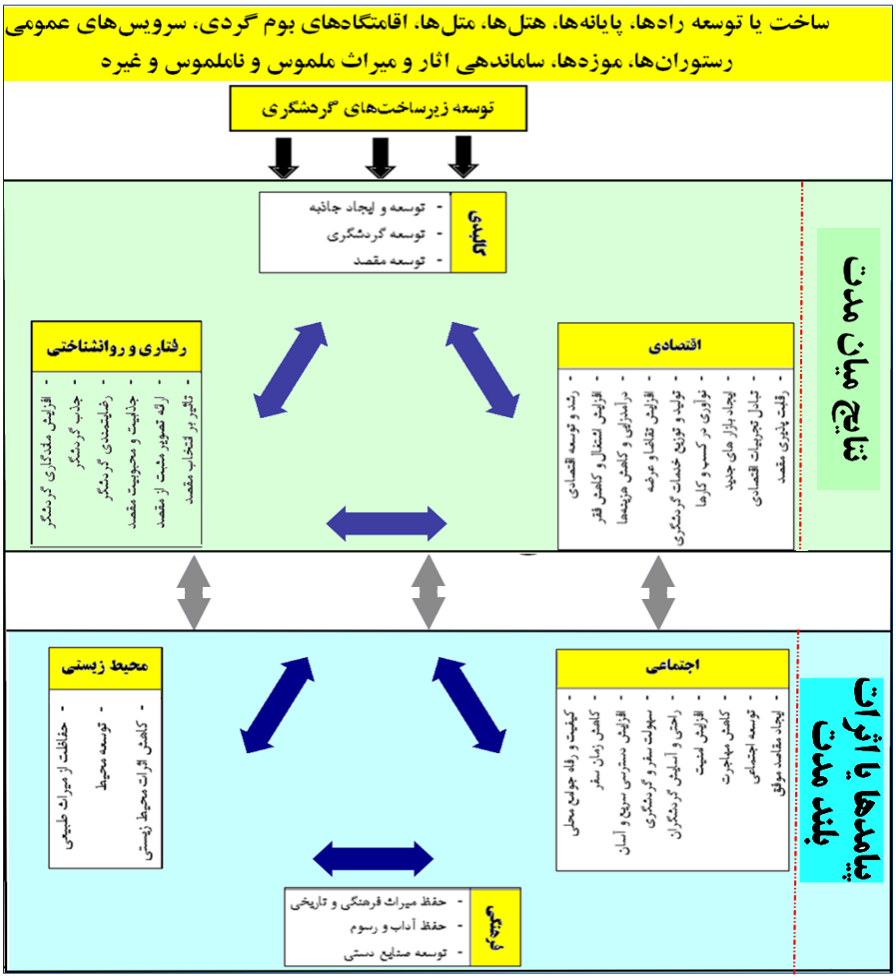

شکل۳: مدل مفهومی تأثیرات سرمایه‌گذاری زیرساخت‌ها در توسعهٔ گردشگری (پیشنهادی)

منابع

اخباری آزاد، علی‌اکبر و شاه‌آبادی، ابوالفضل، حق‌خواه، داود (۱۳۹۸). تأثیر انواع سرمایه بر توسعه صنعت گردشگری در کشورهای منتخب جهان. پژوهش‌نامه بازرگانی، ۲۶(۱۰۳)، ۷۷-۱۰۵. https://doi.org/10.22034/ijts.2021.246914

افصح حسینی، فاطمه السادات، ذبیحی، حسن و جهانشاهلو، لعلا (۱۳۹۸). بررسی علی زیرساخت‌های گردشگری و رقابت مکانی مقصدهای گردشگری در مناطق خشک، مطالعه موردی کویر مرنجاب. گردشگری شهری، ۶(۳)، ۱۲۵-۱۳۹. https://doi.org/10.22059/jut.2019.259703.496

ایمانی خوشخو، محمدحسین، فرهادی یونکی، مجید و دوستی ایرانی، مهناز (۱۳۹۸). تأثرگذاری زیرساخت‌های گردشگری بر انتخاب مقصد (مطالعه موردی شهر اصفهان). گردشگری و توسعه، ۸(٤). ۱۲۶-۱۴۷. https://www.itsairanj.ir/article_102882.html

بختیاری، صادق، رضازاده، حافظ و سرابندی، پودینه (۱٤۰۲). اولویت‌بندی شهرستان‌های استان سیستان و بلوچستان از نظر زیرساخت‌های گردشگری‌آینده‌پژوهی شهری۸(۳)، ۱۲۸-۱٤٦.

بهبودی، داود و باستانی، فرانک (۱۳۸۹). رابطه گردشگری و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه (رهیافت علیت در داده‌های تابلویی)، اقتصاد مالی، ٤(۱۱)، ۱-۱۸. https://sanad.iau.ir/Journal/ecj/Article/1062732/FullText

بهرامی چالشتری، فرزانه، فتاحی اردکانی، احمد، نشاط، اکرم و فهرستی ثانی، مسعود (۱۳۹۷).

سرمایه‌گذاری در گردشگری؛ راهکارهایی برای توسعه روستایی: مطالعه موردی روستای آزادگان، شهرستان بن. روستا و توسعه، ۲۲(۸۷)، ۲۹-۴۴. https://doi.org/10.30490/rvt.2020.263066.1010

بهرامی‌نسب، مهسا، رفیعی دارانی، هادی، براتی، جواد و رحمانی، فاطمه (۱۴۰۳). بررسی تأثیر سرمایه‌گذاری بر ارزش افزوده صنعت گردشگری در چارچوب اقتصاد منطقه‌ای: مطالعه موردی استان خراسان رضوی. اقتصاد مالی، ۱۸(۶۶)، ۱۹۳-۲۱۸.

بیکی تفتی، حمیرا و جلیلی صدرآباد (۱۴۰۳). تحلیل نقش و جایگاه سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری به‌منظور افزایش رقابت‌پذیری منطقه‌ای. اقتصاد و توسعه منطقه‌ای، ۳۰(پاییز و زمستان ۲۶)، ۱۹۸-۲۳۲.

پوراحمد، احمد، مهدی، علی، مهدیان بهنمیری، معصومه، میرزایی کوتنایی، زهرا و محمدی، آرزو (۱۳۹۰). بررسی و تحلیل نقش موزه‌ها در توسعه گردشگری فرهنگی(مطالعه موردی: موزه‌های شرق استان مازندران). برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۱(۱). ۱۰۵-۱۲۸.

پورفرج، اکبر، کرمی، مهرداد، نکویی، زهرا و طالب بیدختی، زهرا (۱۳۹۰). امکان‌سنجی فرصت‌های سرمایه‌گذاری صنعت گردشگری (مطالعه موردی شهرک تفریحی- توریستی طارم استان زنجان). مطالعات مدیریت صنعتی، ۹(۲۵)، ۱۸۹-۲۱۴.

حسام، مهدی، مؤمن، نرجس و سالم، مرضیه (۱۳۹۹). تحلیل فضایی زیرساخت‌های گردشگری در استان گیلان، گردشگری و توسعه، ۱۰(۱)، ۲۲۱-۲۴۰. https://doi.org/10.22034/jtd.2020.225132.2012

حسن‌نژاد، معصومه و حکیم‌دوست، سیدیاسر (۱۳۹۳). راهکارهای توسعه طبیعت‌گردی در منطقه جواهرده. رشد آموزش جغرافیا، ۱۰(۱۰۶). ۳۶-۲۴.

حسینی، امیر و حیدری، مهدی (۱۴۰۲). عدم اطمینان سیاست اقتصادی و سرمایه‌گذاری شرکت‌های فعال در حوزه گردشگری. پژوهش‌های نوین علوم جغرافیایی، معماری و شهرسازی، ۴۵(۵)، ۲۳۹-۲۵۸.

حسینیان راد، امیر، بیرانوندزاده، مریم، سبحانی، نوبخت و سجادی، علی (۱۴۰۲). ارزیابی نقش زیرساخت‌ها و قابلیت‌ها در توسعه گردشگری پایدار (مطالعه موردی محور خرم‌آباد به اراک در محدوده استان لرستان). جغرافیایی فضای گردشگری، ۱۲(۴۶)، ۳۵-۵۲.

خسروی‌پور، بهمن و سلیمانی هارونی، خدیجه (۱۳۹۸). گردشگری صنعت سفید با گردشگری جامعه‌محور. پژوهش‌های گردشگری و توسعه پایدار، ۲(۲): ۵۹-۶۴.

رضاقلی‌زاده، مهدیه (۱۳۹۹). نقش حمل‌ونقل هوایی، هتل‌ها و رستوران‌ها در رابطه بین گردشگری و رشد اقتصادی. برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۹(۱)، ۸۹-۱۰۶.

رضایی، مهسا، قنبری حسین‌آبادی، مهرشاد و مصلحی، محسن (۱۴۰۳). مقایسه تطبیقی وضعیت صنعت گردشگری کشورهای ایران، مصر و مراکش در شاخص‌های عمومی، زیرساخت‌ها، ICT و ایمنی و امنیت (سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹). کنفرانس بین المللی مدیریت، گردشگری و تکنولوژی.

رفیعی دارانی، هادی، رهنما، علی و دادرس مقدم، امیر. (۱۳۹۸). تأثیر فضای سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری خاورمیانه با رهیافت اقتصادسنجی فضایی. گردشگری و توسعه، ۹(۴)، ۲۱-۳۸. https://doi.org/10.22034/jtd.2020.205837.1858

سعیده زرآبادی، زهراالسادات و عبداله، بهار (۱۳۹۲). ارزیابی عوامل مؤثر در توسعه صنعت گردشگری منطقه آزاد چابهار با بهره‌گیری از روش فرایند تحلیل شبکه‌ای (AHP). انجمن علمی معماری و شهرسازی، ۶. https://doi.org/10.30475/isau.2014.61973

شریفی رنانی، حسین، صفایی شکیب، مریم و عمادزاده، مصطفی .(۱۳۹۴). بررسی اثر گردشگری بر رشد اقتصادی ایران (در سالهای ۱۳۶۸-۱۳۸۷) محورهای موضوعی : اقتصاد مالی. ۳(۶). ۱-۱۷. https://sanad.iau.ir/Journal/ecj/Article/1062725/FullText

صادقی، سجاد و جدیری عباسی، محمد (۱۳۹۴). بررسی زیرساخت‌های صنعت گردشگری و پتانسیل‌های

موجـود بـر توسـعه توریسـم تبریـز ، دومیـن کنفرانـس بین‌المللـی پژوهـش در مهندسـی، علـوم و تکنولـوژی. https://sid.ir/paper/855172/fa

صیدبیگـی، صـادق، زارع درنیانـی، عبداللـه و حسـین شـاهین، علـی (۱۳۹٤). گردشـگری پایـدار دراسـتان ایـلام و ارتبـاط آن بـا معمـاری، دومیـن کنفرانـس بین‌المللـی پژوهش‌هـای نویـن در عمـران، معمـاری و شهرسـازی.

عمرانـی، نسـرین، نقـی‌زاده، ربـاب و شـهرزاد آذر، الهـام (۱۳۹۷). تأثیـر زیرسـاخت‌های راه‌آهـن بـر صنعـت گردشـگری در دو گـروه از کشـورهای عضـو OECD و کشـورهای منطقـه منـا. مجلـه علمـی تخصصـی رویکردهـای پژوهشـی نویـن در مدیریـت و حسـابداری، ۸(۲). ۱۱۲-۱۰۱.

فـلاح فعـال، مسـعود و کیاکجـوری، کریـم (۱۴۰۰). راهبردهـای توسـعه گردشـگری پایـدار و فرصت‌هـای سـرمایه‌گذاری (مـورد مطالعـه: منطقـه آزاد تجاری-صنعتـی انزلـی). ت‌وسـعه و سـرمایه، ٦(۱)، ۳۳-۵۲. https://doi.org/10.22103/jdc.2021.17341.1130

کروبـی، مهـدی و مجیدی‌فـر، محمدمسـعود (۱۳۹٦). شناسـایی عوامـل مؤثـر بـر جریانـات و جـذب سـرمایه‌گذاری مسـتقیم خارجـی و رابطـه آن بـا صنعـت گردشـگری. گردشـگری و اوقـات فراغـت، ٤(۸)، ۲٤-۳۸. https://tlj.usc.ac.ir/article_129828.html

گل‌زاده، ملیحـه، عبداللـه‌زاده، غلامحسـین، محمدیـان، حسـین و مـدادی، صمـد (۱۳۹۵). بررسـی نقـش زیرسـاخت‌های منطقـه ارسـباران در توسـعه گردشـگری ورزشـی. جغرافیـا و برنامه‌ریـزی، ۲۳(٦۳). ۲٤۱-۲٦۳.

متانـی، مهـرداد و امیـری، محمدرضـا (۱۳۹۷). بررسـی نقـش سـرمایه‌گذاری و طرح‌هـای عمرانـی در توسـعه صنعـت گردشـگری مازنـدران (مطالعـه مـوردی شهرسـتان سـوادکوه)، نگرش‌هـای نـو در جغرافیـای انسـانی، ۱۰(۳)، ۲۰۳-۲۱۹. https://sanad.iau.ir/fa/Journal/geography/Article/859894

محنت‌فـر، یوسـف (۱۳۹۵). تأثیـر درآمدهـای گردشـگری بـر جـذب سـرمایه‌گذاری مسـتقیم خارجـی؛ مطالعـه‌ی مـوردی ۲۳ کشـور جهان. گردشـگری و توسـعه، ۵(۳), 97-v9..https://doi.org/10.22034/jtd.2020.110393

مروتـی شـریف‌آبادی، علـی، عزیـزی، فاطمـه و جمشـیدی، زینـب (۱۳۹۵). تحلیـل عوامـل مؤثـر بـر رضایـت گردشـگران داخلـی اسـتان یـزد بـا اسـتفاده از مـدل فـازی دامبـل. مطالعـات مدیریـت گردشـگری، ۱۱، ۱۰٤-۸۵. https://doi.org/10.22054/tms.2016.4165

موسـوی، میرنجـف، آفتـاب، احمـد، مجنونـی، علـی و نیومنـد شیشـوان، صغـری (۱۳۹۶). توسـعه گردشـگری مناطـق روسـتایی بـا تأکیـد بـر اولویت‌هـای سـرمایه‌گذاری در زیرسـاخت‌ها (مطالعـه مـوردی: اسـتان آذربایجـان شـرقی). آمایش جغرافیایـی فضـا، ۹(۳۱)، ۳۵-۵٤. https://doi.org/10.30488/gps.2019.90105

میرزایـی ابراهیم‌دهـی، داود (۱۳۹۳). تحلیلـی بـر نقـش و تأثیـرات صنعـت حمل‌ونقـل در پیشـبرد صنعـت گردشـگری. اولیـن کنفرانـس ملـی جغرافیـا، گردشـگری، منابـع طبیعـی و توسـعه پایـدار. تهـران.

واحدپـور، غلامعبـاس و جعفـری، مهتـاب (۱۳۹۰). راهبردهـای مدیریـت و توسـعه‌ی پایـدار زیرسـاخت‌های گردشـگری ایـران بـا تأکیـد بـر مـدل SOWT. برنامه‌ریـزی منطقـه‌ای، ۱(۱). ۹۷-۸۳.

همتـی، سـیما (۱۳۹۶). نقـش توانمندی‌هـا و زیرسـاخت‌های گردشـگری در توسـعه گردشـگری مـدرن و پویایـی اقتصـادی بـا تأکیـد بـر نقـش متغیرهـای سیسـتمی به‌ویـژه هتـل و اقامتگاه‌هـا. نگرش‌هـای نـو در جغرافیـای انسـانی، ۱۰(۲)، ۱۰۷-۱۲۸. https://sanad.iau.ir/Journal/geography/Article/859724/FullText

یوسـفی شـهیر، هانیـه، حسـین‌زاده دلیـر کریـم و باقـری، کریـم (۱۳۹۳). ارزیابـی زیرسـاخت‌های گردشـگری بـا تأکیـد بـر محـور ارتباطـی و توقفگاه‌هـا از دیـد گردشـگران (منطقـه تاریخی-فرهنگـی تبریـز). فضـای گردشـگری، ۳(۱۲)، ۲۵-٤٤.

Abdullah, S., Razak, A. A., & Jaafar, M. (2014). Public Tourism Infrastructure: Challenges in the Development and Maintenance Activities. In SHS Web of Conferences (Vol.

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

Azad Akhbari, M. A. A., Shahabadi, A., & Haghkhah, D. (2022). The Effect of Types of Capital on the Development of Tourism Industry in the Selected Countriesry. *Iranian Journal of Trade Studies*, 26(103), 77-106. https://doi.org/10.22034/Ijts.2021.246914 [In Persian]

Banerjee, O., Cicowiez, M., & Gachot, S. (2015). A Quantitative Framework for Assessing Public Investment in Tourism-An Application to Haiti. *Tourism Management*, 51, 157-173. http://dx.doi.org/10.1016/j.tourman.2015.05.015

Baker, M. A., Davis, E. A., & Weaver, P. A. (2014). Eco-Friendly Attitudes, Barriers to Participation and Differences in Behavior at Green Hotels. *Cornell Hospitality Quarterly*, 55(1),89-99. http://dx.doi.org/10.1177/1938965513504483

Bahrami Chaleshtori, F., Fatahi Ardakani, A., Neshat, A., & Fehresti Sani, M. (2019). Investment in Tourism; A Solution for Rural Development: A Case Study of Azadegan Village, Ben County of Iran. *Village and Development*, 22(3), 29-44. https://doi.org/10.30490/Rvt.2020.263066.1010 [In Persian]

Bahrami Nasab, M., Rafiei Darani, H., Barati, J., & Rahmani, F. (2024). Investigating the Impact of Investment on the Added Value of the Tourism Industry in The Framework of the Regional Economy: A Case Study of Razavi Khorasan Province. *Financial Economy*, 18(66), 193-218. https://Doi.Org/10.30495/Fed.2024.709346 [In Persian]

Bakhtiari, S., Rezazadeh, H., & Sarabandi, P. (2023). Prioritizing the Cities of Sistan and Baluchistan Province in Terms of Tourism Infrastructure. *Future Urban Research*, 12, P. 01096). *EDP Sciences*. http://dx.doi.org/10.1051/shsconf/20141201096

Adeola,O.,&Evans,O.(2020).ICT,Infrastructure, and Tourism Development in Africa. *Tourism Economics*, 26(1), 97-114. https://doi.org/10.1177/1354816619827712

Afsahhosseini, F., Zabihi, H., & Jahanshahloo, L. (2019). Causative Investigating the Infrastructure of Tourism and Location Competitiveness of Tourism Destination in Arid Regions, Case Study: Maranjab Desert. *Urban Tourism*, 6(3), 125-139. https://doi.org/10.22059/Jut.2019.259703.496 [In Persian].

Alkhouri, R., Almwalla, M., & Aljanad, B. (2022). The Role of Investments on the Growth of Tourism Revenues: Evidence from An Emerging Economy. *Journal of Positive School Psychology*, 6(9), 3033-3048. https://journalppw.com/index.php/jpsp/article/view/12796/8296

Anaba, M. I., Ching, G. H., & Masud, M. M. (2023). Factors influence residents' investment decision for tourism industry development. *International Journal of Applied Economics, Finance and Accounting*, 16(1), 66-76. https://ideas.repec.org/a/oap/ijaefa/v16y2023i1p66-76id890.html

Apriyanti, M. E. (2024). The Importance of Tourism Infrastructure in Increasing Domestic and International Tourism. *International Journal of Research in Vocational Studies* (IJRVOCAS), 3(4), 113-122. http://dx.doi.org/10.53893/ijrvocas.v3i4.46

Azam, M., & Sarker, T. (2013). Green Tourism In the Context of Climate Change Towards Sustainable Economic Development in the South Asian Region. *Journal of Environmental Management and Tourism*, II(1), 6-15. https://www.researchgate.net/publication/227599690

Egamberdiyev, O. (2023). The Role of Investment in the Development of Regional Tourism. *The American Journal of Management and Economics Innovations*, 5(09), 41-47.https://doi.org/10.37547/tajmei/volume05issue09-07

Fallah Faal, M., & Kiakojouri, K. (2021). Sustainable Tourism Development Strategies and Investment Opportunities (Case Study: Anzali Free-Trade Industrial Zone). J*ournal of Development and Capital*, 6(1), 33-52. https://doi.org/10.22103/jdc.2021.17341.1130 [In Persian]

Fazel, S., Seetanah, B., & Sannassee., R. V. (2017). Analysing the Impact of Tourism Foreign Direct Investment on Economic Growth: Evidence From a Small Island Developing State. *Tourism Economics*, 23(5), 1042-1055. http://dx.doi.org/10.1177/1354816616664249

Feng, Y., Pitafi, A. H., & Zhang, C. (2023). RETRACTED: Support for tourism development in Pakistan: A study of road and transportation infrastructure development. *Heliyon*, 9(7). https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e18014

Golzadeh, M., Abdollahzadeh, G., Amininia, K., & Medadi, S. (2018). Investigating Role of Infrastructures of Arasbaran Area in the Development of Sports Tourism. *Journal of Geography and Planning*, 22(63), 241-263. [In Persian]

Gupta, A., Gupta, S., & Shekhar. (2021). Determining Interrelationship between Factors Impacting Foreign Direct Investment in Tourism: An ISM-Based Approach. *Asia-Pacific Journal of Management Research and Innovation*, 17(1-2), 17-30. https://doi.org/10.1177/2319510x211048584.

8(3), 128-146. https://doi.org/10.30495/uf.2023.1973719.1065 [In Persian]

Beiki Tafti, H., & Jalilisadrabad, S. (2024). Analysis of the Role and Position of Investment in the Tourism Industry in Order to Increase Regional Competitiveness. *Journal of Economics and Regional Development*, 30(26), 198-232. https://doi/org/10.22067/Erd.2023.77827.1132 [In Persian]

Ben Jebli, M., Ben Youssef, S., & Apergis, N. (2019). The Dynamic Linkage Between Renewable Energy, Tourism, Co2 Emissions, Economic Growth, Foreign Direct Investment, and Trade. *Latin American Economic Review*, 28(1), 1-19. http://dx.doi.org/10.1186/s40503-019-0063-7

Behboodi, D. & Bastani, F. (2010). The Relationship between Tourism and Foreign Direct Investment in Developing Countries (Causality Approach in Panel Data). *Financial Economic*, 4(11), 1-18. https://sanad.iau.ir/en/Journal/ecj/Article/1062732/FullText [In Persian].

Castilho, D., Fuinhas, J. A., & Marques, A. C. (2021). The Impacts of the Tourism Sector on the Eco-Efficiency of the Latin American and Caribbean Countries. *Socio-Economic Planning Sciences*, 78, 101089. http://dx.doi.org/10.1016/j.seps.2021.101089

Das, S., & Naskar, K. (2018). Nexus Between Infrastructure and Tourism Development. S*ocioEconomic Challenges*, 2(2), 6-12. http://dx.doi.org/10.21272/sec.2(1).6-12.2018

Dogru, T., Mcginley, S. S., & Gon Kim, W. (2020). The Effect of Hotel Investments on Employment in the Tourism, Leisure and Hospitality Industries. I*nternational Journal of Contemporary Hospitality Management*, 32(5), 1941-1965. http://dx.doi.org/10.1108/ijchm-11-2019-0913

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

Imani Khoshkhoo, M. H., Farhadi Uonaki, M., & Doosti-Irani, M. (2019). Influence of Tourism Infrastructure on Destination Selection (Case Study: Isfahan City). *Journal of Tourism and Development*, 8(4), 126-147. https://www.itsairanj.ir/article_102882.html [In Persian]

Jovanović, S., & IliĆ, I. (2016). Infrastructure as important determinant of tourism development in the countries of Southeast Europe. *Ecoforum journal*, 5(1), 288-294. https://ideas.repec.org/a/scm/ecofrm/v5y2016i1p34.html

Karroubi, M., & Majidifar, M. (2017). Identifying Factors Affecting the Flow and Attraction of Foreign Direct Investment and Its Relationship with the Tourism Industry, Tourism and Leisure Time, 4(8), 24-38 https://tlj.usc.ac.ir/article_129828.html [In Persian].

Khosravipour, B., & Soleimani Haroni, K. (2018). White industry tourism with community-oriented tourism. T*ourism research and sustainable development*, 2(2), 59-64. http://www.trsd.ir/post.aspx?id=600 [In Persian]

Kuznetsova, S., & Vakulich, M. (2017). Investment Climate Rating Evaluation: The Case of Ukrainian Economy. *Financial Risk and Management Reviews*, 3(1), 1-12. http://dx.doi.org/10.18488/journal.89.2017.31.1.12

Lahura, E., & Sabrera, R. (2023). The Effect of Infrastructure Investment on Tourism Demand: A Synthetic Control Approach for the Case of Kuelap, Peru. *Empirical Economics*, 65(1), 443-478. http://dx.doi.org/10.1007/s00181-022-02334-1

Hesam, M., Momen, N., & Salem, M. (2021). Spatial Analysis of Tourism Infrastructure in Gilan Province. *Journal of Tourism and Development*, 10(1), 221-240. https://doi.org/10.22034/Jtd.2020.225132.2012 [In Persian]

Hassannejad, Masoumeh and Hakimdost, Sidi Yasir (2014). Strategies for developing ecotourism in the Javaherdeh region. *Geography Education Development*, 10(106). 36-24. [In Persian]

Hemti, S. (2017). The Role of Tourism Capabilities and Infrastructures in the Development of Modern Tourism and Economic Dynamics with Emphasis on the Role of System Variables, Especially Hotels and Accommodations. *New Perspectives in Human Geography*, 10(2), 107-128. https://sanad.iau.ir/Journal/geography/Article/859724/FullText [In Persian]

Htin, S. (2017). The Impact Of Infrastructure And Investment On Tourism Industry: Empirical Study Base On Asean Countries (Doctoral Dissertation, Kdi School Of Public Policy And Management). https://archives.kdischool.ac.kr/handle/11125/32150?mode=full

Hosseini, A. & Heydari, M. (2023). Uncertainty of economic policy and investment of active companies in the field of tourism. *New Researches in Geographical Sciences, Architecture and Urban Planning*, 45(5), 239-258. https://www.noormags.ir/view/en/articlepage/2122975 [In Persian]

Hosseinian-Rad, Amir, Beiranvandzadeh, Maryam, Sobhani, Nobakht and Sajjadi, Ali (2013). Evaluating the role of infrastructure and capabilities in sustainable tourism development (case study of the Khorramabad-Arak axis within Lorestan province). *Geography of Tourism Space*, 12(46), 35-52.

A Literature Review. *Remittances Review*, 8(4). Https://Remittancesreview.Com/MenuScript/Index.Php/Remittances/Article/Download/564/301

Matani, M. & Amiri, M. (2017). Investigating The Role Of Investment And Construction Projects In The Development Of Tourism Industry In Mazandaran (Case Study Of Sawad Koh City). *New Attitudes In Human Geography*, 10(3). https://sanad.iau.ir/Journal/geography/Article/859894 [In Persian]

Mehnatfar. Y. (2017). The Effect of Tourism Revenues on the Absorption of Foreign Direct Investment A case study of 23 countries. *Journal of Tourism and Development*, 5(3), 79-97. https://doi.org/10.22034/jtd.2020.110393 [In Persian].

Middleton, V. T., & Hawkins, R. (1998). *Sustainable tourism*: A marketing perspective. Routledge. https://eprints.glos.ac.uk/2966/

Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., & Altman, D. G. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. Bmj, 339. https://doi.org/10.1136/bmj.b2535

Milenkovski, A., Gjorgievski, M., & Nakovski, D. (2020).TheImpactoftheTrafficInfrastructure on the Tourist Destination. *UTMS Journal of Economics*, 11(1), 43-47. https://ideas.repec.org/a/ris/utmsje/0284.html.

Mirzaei Ibrahim Dehi, D. (2014). An Analysis of The Role and Effects of the Transportation Industry in Promoting the Tourism Industry, The First National Conference on Geography, Tourism, Natural Resources and Sustainable Development. Tehran. https://civilica.com/doc/356693 [In Persian]

Litvinenko, I. L., Grabar, A. A., Tikhomirov, E. A., Tupchienko, V. A.,Yudenkov, Y. N., & Gabidullina, C. F. (2016). Conditions and Factors of The Positive Investment Climate Formation of Social and Economic System of the Region. *International Review of Management and Marketing*, 6(65), 253-260. https://www.researchgate.net/publication/307467471

Lu, C. W., Huang, J. C., Chen, C., Shu, M. H., Hsu, C. W., & Bapu, B. T. (2021). An Energy- Efficient Smart City for Sustainable Green Tourism Industry. *Sustainable Energy Technologies and Assessments*, 47, 101494. http://dx.doi.org/10.1016/j.seta.2021.101494

Lubov, M., Vladimir, M., Natalya, H., Elena, L., & Elena, B. (2016). Ensuring the Development of Tourism in the Regions of The Russian Federation, with Account of the Tourism Infrastructure Factors. *Indian Journal of Science and Technology*, 9(5), 1-13. http://dx.doi.org/10.17485/ijst/2016/v9i5/87599

Mandić, A., Mrnjavac, Ž., & Kordić, L. (2018). TourismInfrastructure,RecreationalFacilities and Tourism Development. *Tourism and Hospitality Management*, 24(1), 41-62. http://dx.doi.org/10.20867/thm.24.1.12

Mamirkulova, G., Mi, J., Abbas, J., Mahmood, S., Mubeen, R., & Ziapour, A. (2020). New Silk Road Infrastructure Opportunities in Developing Tourism Environment for Residents Better Quality of Life. *Global Ecology and Conservation*, 24, E01194. http://dx.doi.org/10.1016/j.gecco.2020.e01194

Maribel, D. U. S., Isabel, M. B. A., Flores, C. A. C., Esteban, M. L. P., Sandra, Q. S., & Amelia, Q. C. (2023). Analysis of the Tourism Economic Recovery Strategy 2023:

فصلنامهٔ علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه
انجمن علمی گردشگری ایران
سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴

Panel ARDL Approach Using Vietnam's Data. *Economies*, 9(3),131-146. https://doi.org/10.3390/economies9030131

Nunkoo, R., & Seetanah, B. (2018). Foreign Direct Investment and Tourism Development: A Theoretical and Empirical Review. **Sage Handbook Tourism Manag**, 9, 556-566. https://www.researchgate.net/publication/320465834

Omrani, N, Naghizadeh, R. & Shahrazad Adez, E. (2018). The Impact of Railway Infrastructure on the Tourism Industry in Two Groups of OECD Member Countries and MENA Region Countries. *Specialized Scientific Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 8(2), 101-112. https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/85 [In Persian].

Pourfaraj, A., Karami, M., Nekooee, Z., & Taleb-Beydokhty, Z. (2012). A Feasibility Study of Tourism Investment Opportunities: The Case Of Tarom As An International Recreational-Tourist Town. *Industrial Management Studies*, 9(25), 189-214. https://jims.atu.ac.ir/article_2018.html [In Persian]

Purahmad, A., Mahdi, A., Banamiri, M., Mirzai Kutenai, Z., & Mohamahi, A. (2012). Survey and Analysis of the Role of Museums in Cultural Tourism Development (A Case Study of Museums in Eastern Mazandaran). *Journal of Tourism Planning and Development*, 1(1), 105-128. https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_298.html?lang=en [In Persian].

Rafiee, H., Rahnama, A., & Dadras Moghadam, A. (2020). Investigating the Impact of Investment Space on Middle East Tourism Industry with Spatial Econometrics Approach. *Journal of Tourism and Development*, 9(4), 21-38. https://doi.org/10.22034/Jtd.2020.205837.1858 [In Persian].

Morovati Sharifabadi, A., & Jamshidi, Z. (2016). Analyzing the Factors Affecting the Satisfaction of Domestic Tourists in Yazd Province Using Fuzzy DEMATEL. Tourism Management Studies, 11(33), 85-104. https://doi.org/10.22054/tms.2016.4165 [In Persian]

Mosavi, M., Aftab, A., Majnoni, A., & Niromand, S. (2019). Development of Rural Areas Tourism with Emphasis on Priorities for Investment in Infrastructure) Case Study: Eastern Azarbaijan Province). *Geographical Planning of Space*, 9(31), 35-54. https://doi.org/10.30488/gps.2019.90105 [In Persian].

Munaf, E., Amar, S., Van Wanda, D., & Alhadi, Z. (2020, March). Tourism Infrastructure of Beach Carocok, Painan, West Sumatera in Community Views. In International Conference on Public Administration, Policy and Governance (ICPAPG 2019) (pp. 174-178). *Atlantis Press*. http://dx.doi.org/10.2991/aebmr.k.200305.196

Murniati, M., Maski, G., Noor, I., & Ekawaty, M. (2021). Identification of Tourism Potential and Investment Strategy-A Case Study of Banyuwangi Regency. *Studies of Applied Economics*, 39(12). https://doi.org/10.25115/eea.v39i12.6003

Mustafa, A.M. M. (2019). The Impact Of Infrastructure On Tourism: The Case Of Sri Lanka. *Asian Social Science*,15(7). http://dx.doi.org/10.5539/ass.v15n7p174

Nawaz, M. A., & Hassan, S. (2016). Investment and Tourism: Insights from the Literature. *International Journal of Economic Perspectives*, 10(4), 581-590. https://www.researchgate.net/publication/319292111

Nguyen, Q. H. (2021). Impact of Investment in Tourism Infrastructure Development on Attracting International Visitors: A Nonlinear

Architecture. The Second International Conference on Modern Researches in Civil Engineering, Architecture and Urban Planning. https://sid.ir/paper/857213/fa [In Persian]

Santana, C. C., Bertolucci, S. F., Sloth, C. B., Egholm, A., & Ingvorsen, M. (2023). The Potential of Disruptive Transport Infrastructure for Tourism Development in Emerging Island Destinations: Research Project in The Faroe Islands. *Island Studies Journal*, 19(2), 29-51. http://dx.doi.org/10.24043/isj.387

Seetanah, B., Durbarry, R., & Ragodoo, J. F. N. (2010). Using the Panel Cointegration Approach to Analyse the Determinants of Tourism Demand in South Africa. *Tourism Economics*, 16(3), 715-729. https://doi.org/10.5367/000000010792278437

Stefanakis, A. I. (2019). The Role of Constructed Wetlands as Green Infrastructure for Sustainable Urban Water Management. *Sustainability*, 11(24), 6981. https://doi.org/10.3390/su11246981

Sugiama, A. G., Oktavia, H. C., & Karlina, M. (2022). The Effect of Tourism Infrastructure Asset Quality on Tourist Satisfaction: A Case on Forest Tourism in Tasikmalaya Regency. *International Journal of Applied Sciences in Tourism and Events*, 6(1), 65-71. http://dx.doi.org/10.31940/ijaste.v6i1.65-71

Sharifi Renani, Hossein, Safaei Shakib, Maryam and Emadzadeh, Mustafa. (2015). Studying the effect of tourism on Iran's economic growth (in the years 1989-2008). *Topics: Financial Economics*, 3(6). 1-17. https://sanad.iau.ir/Journal/ecj/Article/1062725/FullText

Rante, H., & Robiansyah, R. (2018). Analysis on Infrastructure Effect Towards to the Tourism of Holtekamp Beach, Jayapura City. *International Journal of Science and Research (IJSR)*, 9(8), 651-655. https://www.ijsr.net/archive/v9i8/sr20812041131.pdf

Rezagholizadeh, M. (2020). The Role of Air Transportation, Hotels and Restaurants in the Relationship between Tourism and Economic Growth. *Journal of Tourism Planning and Development*, 9(32), 89-106. https://doi.org/10.22080/Jtpd.2020.18370.3247 [In Persian]

Rezaei, M, Ghanbari-Hosseinabadi, M. & Moslehi, M. (2023). Comparative comparison of the state of the tourism industry in Iran, Egypt and Morocco in general indicators, infrastructure, ICT and safety and security (2015 to 2019). *International Conference on Management, Tourism and Technology*. [In Persian]

https://civilica.com/doc/2042120

Sadeghi, S. & Jadiri Abbasi, M. (2015). Investigating the infrastructure of the tourism industry and the existing potentials on the development of Tabriz tourism. *The second international research conference in engineering, science and technology*. https://sid.ir/paper/855172/fa .[In Persian]

Saeedeh Zarabadi, Z & Abdullah, B. (2013). Evaluation of Effective Factors in the Development of Tourism Industry in Chabahar Azad Region Using the Analytical Network Process (ANP) Method. *Journal of Iranian Architecture & Urbanism (JIAU)*, 4(2), https://doi.org/10.30475/Isau.2014.61973 [In Persian]

Saidbeighi, S., Zare Darniani, A., & Hossein Shahin, A. (2014). Sustainable Tourism in Ilam Province and Its Relationship with

Wonhyuk .L. (2017), The Impact Of Infrastructure And Investment On Tourismism Industry: Empirical Study Base On Asean Countries, Thesis Submitted To Kdi School Of Public Policy And Management In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Of Master Of Public Policy.

Xu, C. (2018). The impact of tourism foreign direct investment on economic development: an illustration by development of a tourism satellite account for Wales. https://orca.cardiff.ac.uk/id/eprint/110287

Yan, G., Zou, L., Liu, Y., & Ji, R. (2022). How Does New Infrastructure Impact the Competitiveness of The Tourism Industry?—Evidence From China. *Plos One*, 17(12), E0278274. http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0278274

Yousefi Shahir, H, Hosseinzadeh Delir. K. & Bagheri, K. (2014). Evaluation of Tourism Infrastructures with Emphasis on the Communication Axis and Stops from the Point of View of Tourists (Tabriz Historical-Cultural Area). *Tourism Space*, 3(12). https://www.sid.ir/paper/214241/fa [In Persian]

Tang, C. F. (2013). Temporal Granger Causality and the Dynamics Relationship Between Real Tourism Receipts, Real Income and Real Exchange Rates in Malaysia. *International Journal of Tourism Research,* 15(3), 272-284. http://dx.doi.org/10.1002/jtr.1869

Thang, N. D., & Thanh, N. N. (2023). The Factors Influence The Intention To Invest In Green Tourism In Vietnam: Evidence From Business Survey. *International Journal Of Professional Business Review*: Int. J. Prof. Bus. Rev., 8(5), 121. http://dx.doi.org/10.26668/businessreview/2023.v8i5.2172

Vahadpour, G., & Jafari, M. (2011). Management Strategies and Sustainable Development of Iran's Tourism Infrastructure with an Emphasis on the SOWT Model. *Regional Planning,* 1(1). 83-97. https://www.sid.ir/paper/230488/fa [In Persian]

Wan, Y. K. P., & Li, X. (2013). Sustainability of tourism development in Macao, China. *International Journal of Tourism Research,* 15(1), 52-65. http://dx.doi.org/10.1002/jtr.873